

# CONTRA

nr 1 1991 (nr 95 från starten) årgång 17 Pris 16:—



**Socialismens  
kostnader i Öst**

**Italiens kommunister i gungning  
Det europeiska huset  
"Homo sovieticus"**

**FRIHETENS RÖST**  
— för västerländsk demokrati —

# CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift  
utges minst sex gånger årligen  
ISSN 0347-6472

Copyright Sältheten Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

## Ansvarig utgivare

Anders Fjällström

## Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm

Tel 08-654 95 52 (även 08-751 56 26)

Frihetens röst (telefonsvarare) 08-652 48 99

## Prenumeration

Minst 95, rekommenderat 150 kronor, per år.

Inbetalas på postgiro 85 95 89-4

eller bankgiro 261-2638.

Finland: Minst 65 mark per år.

Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: Minst 100 norska kronor per år.

Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: Minst 105 danska kronor per år.

Danskt postgiro 1 69 06 98.

## Medarbetare

Styrelseordförande: Göza Mólnár

Redigering & Layout: Anders Fjällström

Redaktion: Christer Arkelors, Anders Fjällström,

Carl G. Holm och Benny Rung

Övriga medarbetare: Tommy Hansson, Bertil

Hägman, Bertil Lindblom, Alf Norbäck, Arne

Sundström, Roger Söderqvist, Heidi Torbergson

samt Peter Hartvig, Köpenhamn, Allan C.

Brownfeld, Washington och Rune Westin, Sydney.

## Annonser

Johannes Dirfeldt 0510-225 88

## Länskontakter

Blekinge: Mats Månensson 0455-133 36

Bohuslän: Karl Gustaf Kleen 0523-315 10

Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06

Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23

Göteborg: Magnus Ekelund 031-84 70 21

Hälsingland: Jörn Alwerud, 0346-620 46

Jämtland: se Västernorrland

Jönköping: David Stavenheim 036-18 68 62

Kalmar: Lennart Flink 035-801 24

Kopparberg: se Gävleborg

Kristianstad: Ola Axelsson 0451-802 65

Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21

Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43

Norrbottnen: Elisabeth Olsson 0970-340 85

Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44

Stockholm: Claes Henriksson 08-761 28 36

Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62

Uppsala: Hermann Schulze 018-35 81 28

Värmland: se Örebro

Västerbotten: Georg Norlin 0912-300 62

Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022

D:o: Stanley Skoglund 060-56 89 65

Västmanland: Michael Berg 021-11 30 73

Älvsborg: Evald Olsson 0531-112 65

Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22

Östergötland: se Jönköping

Danmark: Lise-Lotte Hartvig 31 10 88 72

Norge: Arne Styhr 02-56 08 86

Nyland: Roger Wessman 915-14 97 06

Österbotten: Joakim Förars 961-21 14 04

Preslagd 1990-11-20

Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1990

# CONTRA-NYTT

## Contra behöver pengar!

Det går framåt för Contras idéer ute i Europa. Och även i Sverige finns det, trots allt, hoppfulla tecken – även om det går långsamt.

Dessvärre har denna utveckling inte återspeglats sig i Contras ekonomiska situation. Vi kämpar därför nu liksom tidigare mot underskott.

För att spara pengar på utgiftsidan har Contra investerat i en *reprokamera*, med vilken vi själva kommer att kunna göra förstoring, förminskning och rastering av de bilder som förekommer i tidningen. Det är arbeten som normalt kostar 70:- till 100:-, per bild.

På ett par års sikt kommer reprokameran att betala sig, men på kort sikt handlar det om en betydande utgift.

Vi vill därför vädja till våra läsare att genom extra bidrag hjälpa oss med denna investering.

Varje krona Du bidrar med ökar Contras chanser att utvecklas och leva vidare.

## Contra behöver hjälp!

Contra behöver fler frivilliga medarbetare! Verksamheten bygger på ett stort antal frivilliga medarbetare som hjälper till med olika praktiska göromål. Särskilt i samband med utskicken av tidningen, varannan månad, behövs insatser från fler personer.

Flerparten arbetsuppgifter är av det slaget att Du behöver bo i Stockholmsområdet för att kunna hjälpa till. Hör av Dig till redaktionen!

## Tror Du mig bättre nu!

Tyvärr har arbetet med LP-skivan tagit längre tid än beräknat, mycket därför att vi inte vill släppa ut en produkt som vi inte är helt nöjda med. Håll ut!

## INNEHÅLL – CONTRA 1/1991

sid

- 3 **Italiens kommunistparti i gungning**  
Christer Arkelors om italienska PCI.
- 4 **Röd terror i Italien**  
Christer Arkelors om röda partisaner och andra terrorister.
- 6 **Socialismens kostnader**  
Anders Fjällström om vad socialismen kostat människorna i Öst.
- 8 **Homo Sovieticus – experimentet som slog slint**  
Tommy Hansson om försök att förändra den mänskliga naturen.
- 11 **Gula sidorna**  
Aktuella smånotiser
- 15 **Contra-kryset**  
Korsord för den politiskt kunnige.
- 16 **Det europeiska huset**  
Tommy Hansson på möte om Europas historiska arv.
- 19 **Afrikas inhemska marknadstradition.**  
Om hur politiska ingrepp skapat Afrikas försörjningsproblem.
- 22 **Brev till Contra**  
Contras läsare tycker till.
- 23 **Boknytt**  
Bokrecensioner



# Italiens kommunister i gungning

Att vänsterpartier och vänstergrupper förökar sig genom delning är ingen nyhet. Detta är nu också vad Italiens kommunistparti (Partito Comunista Italiano, PCI), Europas största kommunistparti näst Sovjets, riskerar.

Inom PCI har nu bildats två huvudfraktioner (samt ett antal småfraktioner\*). De ena, stalinistisk, leds av parlamentsledamoten Pietro Ingrao, den förre partiledaren Alessandro Natta, samt partiordföranden Aldo



Pietro Ingrao, stalinist

Tortorella; den andra fraktionen, reformistisk, leds av nuvarande partiledaren Achille Occhetto.

## Diskussioner om historia

Motsatsförhållandet mellan dessa två huvudfraktioner är mycket stort – så stort att det hotar att definitivt splittra PCI i två partier. Motsättningarna berör inte bara framtida partipolitik utan uppvisar även två helt olika syner på PCI:s bakgrund och historia. T o m partiets hi-

storiske ledare Giorgio Amendolas (se nedan) roll bedöms helt olika, vilket går att läsa i PCI:s partiorgan *L'Unità*: Den 6 juni



Giorgio Napolitano, "förbättrare"

berömmar Umberto Ranieri och Umberto Minopoli "Amendolas otroliga intuition", när han 1965 talade om "möjligheten av ett enande av alla partier med socialistisk inriktning" (tolkat av Ranieri och Minopoli som ett enda stort socialistparti utan kommunism).

Samtidigt kritiserar stalinisten och medlemmen i PCI:s centralkommitté, Corrado Morgia, våldsamt sina partikamrater för att de får Amendola att framstå som en föregångare till Bettino

Craxi – det italienska socialistpartiets ledare, som med sin ständigt återkommande refräng om en enad vänster försöker värva röster från "reformkommunisterna" – i stället för som en tvättäkta kommunist. Hela PCI:s grundval är alltså i gungning.

## "Saken"

Den 10 juni bildade den sk nejfronten (nej, till reformism), en koordinationsgrupp, näst intill en alternativ partiledning, bestående av 45 personer med stalinisterna Ingrao, Natta och Tortorella i spetsen.

"Saken" har blivit ett nyckelord för de italienska kommunisterna. Begreppet står för det nya parti som har tänkts växa fram ur PCI:s spillror. Men ingen har klart för sig vad det egentligen innebär; varje fraktion tolkar ordet på sitt sätt.

"Saken" framstår alltmer som ett fantasifoster med uppgift att hålla partiet något så när enat och, i allmänhetens ögon, minska klyftorna mellan de olika grupperna. Den utgör, skulle man kunna säga, en tom låda som måste fyllas med partipro-

gram och ideologi, om inte partikongressen i januari 1991 ska sanktionera den slutgiltiga splittringen av PCI. Problemet är



Achille Occhetto, reformist

dock att vad den ene lägger i lådan plockar den andre ur, och lådan – "saken" – står lika tom som förut.

"Socialistpartiets lakejer", säger Ingrao om Occhetto och hans sympatisörer. Occhetto svarar: "Övergången från centralistisk demokrati till den nya demokratin har riktat strålkastarljuset, förutom mot de oppositionella även mot dumskallarna, och de är många." Även blinda hönor kan som bekant hitta ett korn.



**Giorgio Amendola** (1882–1926) var aktiv i national-liberala grupperingar, riksdagsledamot 1919, vice finansminister 1920 och koloniminister 1922. Han var aktiv antifascist både i parlamentet och i tidningen *Il Mondo* (Världen), vilken han själv startade. Som kompromisslös anti-fascist adopterades han politiskt av det italienska kommunistpartiet. Giorgio Amendola dog i asyl i Cannes.

Hans son Giovanni Amendola föddes i Rom 1907. Giovanni blev officiellt kommunist 1927 och det dröjde inte länge innan han anförtröddes chefsposter inom PCI. För närvarande är Giovanni Amendola medlem i PCI:s styrelse och riksdagsman.

Occhetto fortsätter: "Vi avser att med partikongressen skapa ett nytt parti, eftersom vi anser att den kommunistiska internationalen nu är ett avslutat kapitel."

"Skynda på med detta", tycker Napolitano.

"Ha inte så bråttom", anser Tortorella.

Ingrao fyller i att det inte alls behövs något nytt parti, det gamla är bra som det är. Occhetto hävdar att i stället för ett

kommunistiskt parti ska ett socialistiskt parti bildas, vilket ska söka medlemskap i Socialistinternationalen. Gavino Angius, förgrundsgestalt i PCI's partiorganisation och i nej-fronten, ryter tillbaka: "Vi kommer inte att avstå från att kalla oss italienska kommunister!"

Är detta början till slutet för det italienska kommunistpartiet? Efter att i nästan 70 år – PCI grundades i Livorno 1921 – i vått och torrt följt och propage-

rat för Moskvas stalinistiska politik blir det naturligtvis problem när Moskva avsäger sig stalinismen. Frågan är nu om man hinner avstalinisera partiet (nytt program och nytt namn där ordet kommunism inte ingår, som Occhetto vill) innan det självdör.

Minus sex procent i riksdagsvalet i maj i år var en fingervisning så god som någon. □

\*bl a: "förbättrare", vilka be-

traktas som PCI's högerflank och leds av Giorgio Napolitano och Piero Borghini; "berlinguerianer", sympatisörer till Enrico Berlinguers (partiledare 1972–1984) Moskvatrogna politik; "cossuttiani", Armando Cossuttas följeslagare som vacklar mellan Ingrao och Occhetto men tillhör nej-fronten.

Av Christer Arkefors

## Röd terror i Italien

Ären alldeles efter fascismens fall i Italien begicks ett stort antal mord av kommunistiska partisaner – mord som fascisterna ofta fick skulden för.

En av partisanerna fick samvetsnöd och skrev ett brev till hustrun till ett av offren, där han uppgav namnen på de skyldiga.

Först fyrtio år senare publicerades brevet innehåll, i Bolognatidningen *Il Resto del Carlino*.

Massenzatico, nära staden Reggio Emilia, år 1945, strax efter fascismens fall. Herr Formentini är hemma tillsammans med sin fru och sina tre barn. Plötsligt bryts lugnet av en grupp kommunistiska partisaner som tränger sig in i Formentinis bostad och tar honom till fånga. Formentini förs i väg av partisanerna för att avrättas. Hans lik återfinns inte.

Detta är en av många liknande händelser som äger rum i ett område nära Reggio Emilia, men även på många andra platser i Italien. Många gånger fick fascisterna skulden för dessa mord, vilket ju inte alls verkade osannolikt med tanke på den mångåriga erfarenhet fascisterna hade av den sortens aktiviteter. Men vid ett flertal tillfällen lyckades det italienska rättsväsendet bevisa att kommunisterna låg bakom morden. Vanligtvis visste hela den lokala

partisanrörelsen vilka mördarna var, men de vägrade att namnge dessa. Fullständig tystnad i kommunistleden. Utom i ett fall, det ovan beskrivna.

### Brev med namn

Två år efter att Formentini hade mördats fick hans hustru ett brev från en kommunistpartisan med samvetskval. "Jag såg alltihop", skrev han. "Jag är en partisan, men trots att det gör mig bedrövad kan jag inte tåga längre. De som mördat er man och alla andra offer i den här byn är..." nitton namn följer, alla är kommunistiska partisaner, några återges med sina kamp-

namn. De flesta är fortfarande i livet, men deras namn kan inte återges eftersom bevis mot dem saknas. Den anonyme brevskrivaren beskrev också var många offer grävts ned (rester av människokroppar har hittats där efter utgrävningar), vilka partisanledare som beordrat sina underlydande att förgå sig mot civilbefolkningen på detta sätt, med mera.

Varför arresterades då inte Formentinis och de andras mördare år 1947? Jo, Formentinis hustru visade inte brevet för någon utan gömde det i sin byrålåda. Förklaringen här till är okänd. Först 1988 avslöjade hon, kanske av ångslan för att ta hemlig-



1947: Claudio Ropas mördare Guisepppe Brunelli (till vänster på fotot) tvingas hjälpa en karabinjär att finna Ropas lik.

heten med sig i graven, att visa breven för sina barn. Ett av dessa skickade en kopia av brevet till Bologna-tidningen *Il Resto del Carlino*. Många kommunister i Reggio Emilia-området känner naturligtvis till namnen på åtskilliga av mördarna, men ingen säger något. "Har jag inte talat om vilka de är under fyrtio år, tänker jag inte göra det nu heller", säger en kommunist. Fullständig tystnad i kommunistleden.

År 1987 angrep en kristdemokrat, gruppledare på en ort inte långt från Reggio Emilia, den tystnad som rådde kring mordet på ortens socialdemokratiska borgmästare Farri. Han utsattes omedelbart för telefonterror och några dagar senare placerade någon en gravsten med hans namn invid kristdemokraternas bostad. Men ingen sade något om vilka Farris mördare var. Återigen, fyrtio år senare, rådde en fullständig tystnad i kommunistleden.

24 kilometer sydost om Reggio Emilia ligger staden Modena. Även i trakterna kring denna stad begick kommunistiska partisaner fruktansvärda brott. Constantino Castelli, 15 år, mördades den 26 februari 1945 i Pietraguisa de Palagano. Han bands fast vid ett träd och torterades våldsamt tills han dog. Pietra Donatelli, även hon 15 år, hängdes, efter att ha mottagit åtskilliga slag med en hacka mot huvudet, på berget Santa Giulia, den 31 augusti 1944. Umberto Merli, 10 år, tvingades att fungera som budbärare för partisanerna, blev obekvämd och mördades med ett pistolskott i pannan. Rolando Rivi, 16 år, mördades av en dödsskvadron den 10 april 1945 i Piane di Monchio. Och så vidare.

### Claudio Ropa

I Vedegheto i Bologna mötte godsherren Claudio Ropa sitt öde. Mördad av den då 18-åriga kommunistpartisanen Giuseppe Brunelli på order av en av GAPs (Gruppi di Azione Partigiana, partisanska aktionsgruppen) ledare Mario Rovinetti. Det var den 19 juni 1945, alltså nästan två månader efter "eld upphör" i Italien den 25 april 1945.

Claudio Ropa, 54 år gammal, var en välbärgad godsägare – detta var hans brott – i Monte San Pietro, nära Bologna. Han var känd som en rättvis och generös man. Under kriget hade han gömt tiotals partisaner på sina ägor undan tyskarna. Fyra personer tvingade med sig Ropa i pyjamas, sent på kvällen. Hans fru försökte följa med honom, men tvingades tillbaka in i huset. Han fördes till ett ensligt beläget hus, be-

bott av några partisaner, i Vedegheto, där han efter att ha hånats och slagits dömdes till döden. Rovinetti gav order om att Ropa skulle föras bort och skjutas omedelbart.

Strax efter midnatt fördes han ut ur huset av tre beväpnade partisaner. När de passerade en bäck bad Ropa om tillstånd att dricka. Det beviljades. Darrande böjde han knä för att dricka. Utan minsta tvekan satte Brunelli då sin pistol i nacken på Ropa och sköt honom kallblodigt. Hans kropp lades under jord nära bäcken. Den återfanns två år senare. De tre mördarna betalades av GAP 2 000 lire för jobbet.

Rovinetti dömdes 1946 till 24 års fängelse för mordet på Ropa. Han dömdes även till 28 års fängelse för mord på fem personer i Gaggio Montano i november 1945. Efter åtta år i fängelse i Portolongone, på ön Elba, frisläpptes han ur fängelset i samband med en amnesti. Han bor nu i Marzabotto, nära Bologna. På frågan om han ångrar sig svarar han lakoniskt: "Jag har betalt min skuld till samhället."

### Röda brigaderna

I slutet av 1960-talet samlades med jämna mellanrum i vinstugor i Reggio Emilia-

området en grupp ungdomar för att lyssna till kommunistiska partisaners berättelser om kriget och om partisan-aktiviteter efter krigsslutet. De kunde sitta i timmar och lyssna på dessa berättelser. Partisanerna skänkte dem också en pistol som hade använts av partisanerna. Den hade rostfläckar men var fullt användbar.

Denna grupp åhörare bildade senare, tillsammans med en studentgrupp från Trento ledd av Renato Curcio, gruppen De röda brigaderna. Denna ökända terroristgrupp behöver ingen närmare presentation.

Ledaren för ungdomsgänget i Reggio Emilia var Albert Franceschini. Han säger: "Av partisanernas berättelser fick vi klart för oss att deras strid inte bara gällde att besegra nazismen eller fascismen, det var också en klasskamp, en kamp mot västvärldens kultur. De var bittra över att inte ha lyckats göra de kommunistiska idealen gällande (vilket i klartext betyder "att inte ha lyckats upprätta en kommunistdiktatur", förf. anm.). Vår fortsättning av deras kamp var logisk."

Inte bara logisk utan även väpnad, som bekant. Och med samma förakt för människoliv. □



Strax utanför byn S Possidonio har man hittat en massgrav. Offren, mestadels "vanliga" människor utan anknytning till politiska rörelser, var passagerare på en buss på väg till Bologna den 14 maj 1945. Men bussen kom aldrig fram. Fyra av mördarna, f.d kommunistiska partisaner, ställdes inför rätta med frigavs eftersom brottet hade hunnit preskriberas.

# Socialismens kostnader

Att räkna ut vad socialismen kostat medborgarna i Östeuropa är inte helt enkelt. Hur mäter man mänskligt lidande, ofrihet och förtryck?

Antalet bilar eller teveapparater per capita, sådana saker går att mäta. Men vad motsvarar det i ekonomiska termer att inte kunna resa fritt, eller att inte kunna ta del av eller delta i en fri åsiktsbildning? Antalet sjuksängar kan mätas, men hur bokför man sängplatserna i Sovjetunionens mentalsjukhus...

Även om man håller sig strikt till ekonomiskt mätbara faktorer uppstår svårigheter. I de centralplanerade ekonomierna har man t ex inte använt sig av begreppet bruttonationalprodukt (BNP).

I stället har man använt *nettomaterialprodukten* (NMP) som mått på den ekonomiska aktiviteten. NMP inkluderar, till skillnad från BNP, endast produktionen av varor, och de tjänster som har omedelbar anknytning till varuproduktionen. Tjänster utanför varuproduktionen (t ex hälsovård, utbildning och banktjänster) ingår inte i nettomaterialprodukten.

Därför kan man inte utan vidare jämföra den ekonomiska aktiviteten i öst- respektive i västekonomier med hjälp av tillgänglig statistik; nettomaterialprodukten ger ett lägre mått på ekonomisk aktivitet än bruttonationalprodukten, men å andra sidan en på papperet högre tillväxt, eftersom man ju räknat bort lågproduktiva sektorer som sjukvård och utbildning.

Svårigheten att jämföra BNP och NMP förtas dock av det faktum att ekonomisk statistik från öst allt som oftast har pre-

senterat friserade siffror, som snarare beskrivit den ekonomiska planens mål än dess utfall.

En annan osäkerhetsfaktor är planekonomiernas valuta. Eftersom denna inte är konvertibel med västvalutorna finns det ingen av marknaden fastställd valutakurs. Därför blir den ekonomiska statistiken, när den översätts till amerikanska dol-

lar, D-mark eller kronor, avhängig av vilket värde man åsätter den aktuella östvalutan.

## Öst- och Västtyskland

Utvecklingen i de delar av Tyskland som till helt nyligen hette Öst- och Västtyskland utgör ett unikt tillfälle till jämförelser mellan marknads- och planekonomi, en ekonomisk och social fallstudie i makroformat.

1950, strax efter krigsslutet, befann sig ekonomin i de båda tyska staterna på ungefär samma nivå. Östtysklands BNP per person kan beräknas till någonsans mellan 80 och 100 procent av Västtysklands BNP per person. 1988 hade skillnaden ökat så att Östtysklands BNP per person endast motsvarande 48

procent av Västtysklands.

Samma siffra, 48 procent, gällde 1988 också konsumtionen per person i Östtyskland i förhållande till konsumtionen per person i Västtyskland, medan den genomsnittliga industriarbetaren i Östtyskland hade en månadsinkomst som endast motsvarade 33 procent av den västtyske industriarbetarens.

I Östtyskland hade 1988 52 procent av hushållen tillgång till egen bil, en hög siffra för Östeuropa. I Västtyskland var motsvarande siffra 97 procent. Men statistiken förtäljer inte om skillnaden mellan öst- och västbilar: den östtyska Trabanten som för bara ett år sedan var varje östtysk arbetares dröm har i år blivit ett av de främsta bevisen på

### Levnadsstandarden i Öst- och Västtyskland.

	Väst	Öst	Öst i proc. av Väst
<b>1950</b>			
BNP per person	2.100	1.675	80
<b>1983</b>			
Antal personer per läkare	431	472	91
Antal personer per sjuksäng	89	97	92
<b>1988</b>			
BNP per person (\$)	19.500	9.300	48
Konsumtion per person (\$)	10.674	5.160	48
Genomsnittlig månadsinkomst i industrin	2.207	735	33
Boyta per person (genomsnitt)	35,5	27,0	76
<b>Andel av hushållen med</b>			
Bil	97	52	54
Färg-TV	94	52	55
Telefon	98	16	16
Tvättmaskin	99	99	100
- med automatik	76	10	13
Frys	77	43	56

den östtyska industrins ineffektivitet. Den f d östtysken drömer numer om en BMW, en Mercedes eller en Volkswagen.

Liknande skillnader mellan öst och väst finner man när man tittar på andelen hushåll som hade tvättmaskin. I både Öst- och Västtyskland hade 99 procent av hushållen tillgång till tvättmaskin 1988, men medan flertalet tvättmaskiner i väst var automatiska gällde detta bara tio procent av de östtyska.

### En halv miljon per invånare.

Hur mycket har då invånarna i Östeuropa och Östtyskland förlorat på det socialistiska systemet, uttryckt i svenska kronor? En högst försiktig beräkning pekar på att det handlar om *minst* 500 000 kronor per nu levande person. Den beräkningen grundar sig på ovanstående försiktiga antagande om att den ekonomiska standarden i öst 1950 var 4/5 av standarden i väst, och att öststandarden 1988 hade sjunkit till hälften av väststandarden. (jämför antagande "D" i tabellen).

Utgår man i stället från att östtysken 1988 hade en standard som var tredjedelen av västtys-

### Östinvånarens förlust på grund av socialism (i svenska kronor).

	Total förlust per person i:	
	Östtyskland	Östeuropa
<b>Förändring 1950–1988</b>		
<i>Antagande A.</i>		
1950: Öst och Väst samma standard		
1988: Östs standard 50% av Västs	1.200.000:–	1.000.000:–
<i>Antagande B.</i>		
1950: Öst och Väst samma standard		
1988: Östs standard 33% av Västs	1.500.000:–	1.300.000:–
<i>Antagande C.</i>		
1950: Östs standard 66% av Västs		
1988: Östs standard 33% av Västs	600.000:–	500.000:–
<i>Antagande D.</i>		
1950: Östs standard 80% av Västs		
1988: Östs standard 50% av Västs	500.000:–	500.000:–

(Jämför också med diagrammet på sidan 13.)

kens (antagande "B" i tabellen) kan den ekonomiska förlusten beräknas till bortåt en och en halv miljon kronor – per person!

Och det kanske är en siffra som ligger närmare sanningen: myten om den höga levnadstandarden i Östtyskland har på vägen mot det tyska enandet visat sig högst ihållig. Det öst-

tyska "undret" har, precis som på andra håll i Östeuropa, visat sig bestå av varubrist, köer, undermålig bostadstandard, ineffektiva företag och en allmän ekonomisk underutveckling.

Tilläggs bör också att någon definitiv slutavräkning inte kan göras än på ett bra tag. Det kommer att dröja årtal innan

länderna i Östeuropa får riktig ordning på sina ekonomier, ett förhållande som även gäller det forna Östtyskland.

Den ackumulerade summan av hur mycket östinvånarna förlorat ekonomiskt på socialismen kommer alltså bli än större än de här redovisade beloppen.

### Svenska förluster

Den uppmärksamme Contraläsaren ställer sig naturligtvis frågan vad socialismen kostat Sveriges befolkning. Här gäller ett något annorlunda tidsschema än för de tyska staterna, men visst har även vi svenskar fått betala för de socialistiska inslagen i det svenska samhället.

Det handlar om minst ett par hundra tusen kronor per person sedan 1970. Och ser man till köpkraften, har den västtyske industriarbetaren en köpkraft som är över 30.000 kronor större än den svenske industriarbetarens – per år! □

Källa: Näringslivets Ekonomifakta.



Det tar längre tid att få ordning på östekonomierna än att riva muren. Det kommer att ta årtal innan medborgarna i öst blir fria från de ekonomiska sviterna av socialismen.

# "Homo sovieticus" – experimentet som slog slint

Den bolsjevikiska statskuppen i Petrograd 1917 – även kallad Oktoberrevolutionen – gav upphov till en ny era i mänsklighetens historia. Det är den eran vi nu kan skönja slutet på. Lenins och Trotskijs ryska revolution strävade nämligen inte enbart efter att tillvälla sig regeringsmakten eller "statsmaskineriet", som V I Lenin uttryckte det.

De ryska kommunisternas yttersta målsättning var att omforma själva den mänskliga naturen. En "Homo sovieticus" skulle skapas.

Dagens politiska omvälvningar är på väg att förvandla kommunismen till en impotent ideologi med attraktionskraft endast för nostalgiker på vänsterkanten. Minns dock att för inte så många år sedan tycktes denna ideologi oövervinnerlig.

Sovjetiska eller åtminstone sovjetimporterade vapenarsenaler gjorde land efter land i den tredje världen kommunistiska, samtidigt som kommunismen i Marx-Engels, Lenins och Maos tappning starkt påverkade studenter och intellektuella i väst. Särskilt 1970-talet blev en mäktig skördetid för den internationella kommunismen, då länder såsom Etiopien, Somalia, Sydvietnam, Kambodja, Laos, Angola, Moçambique, Afghanistan och Nicaragua tvingades kapitulera för de välbevapnade och ideologiskt medvetna kommunistiska kadreerna.

I de revolutionära omvandlingarnas spår följde brutala utrensningar – bara i Kambodja avlivades mellan en och två miljoner människor – och andra osvikliga följdverkningar av den totalitära maktutövningen, såsom angreppskrig och inbördesstrider, svält och allmän ekonomisk och social katastrof. Det var en icke ovanlig

uppfattning i Väst att det bara var en tidsfråga innan denna tvivelaktiga utveckling också skulle nå oss.

## Franska revolutionen

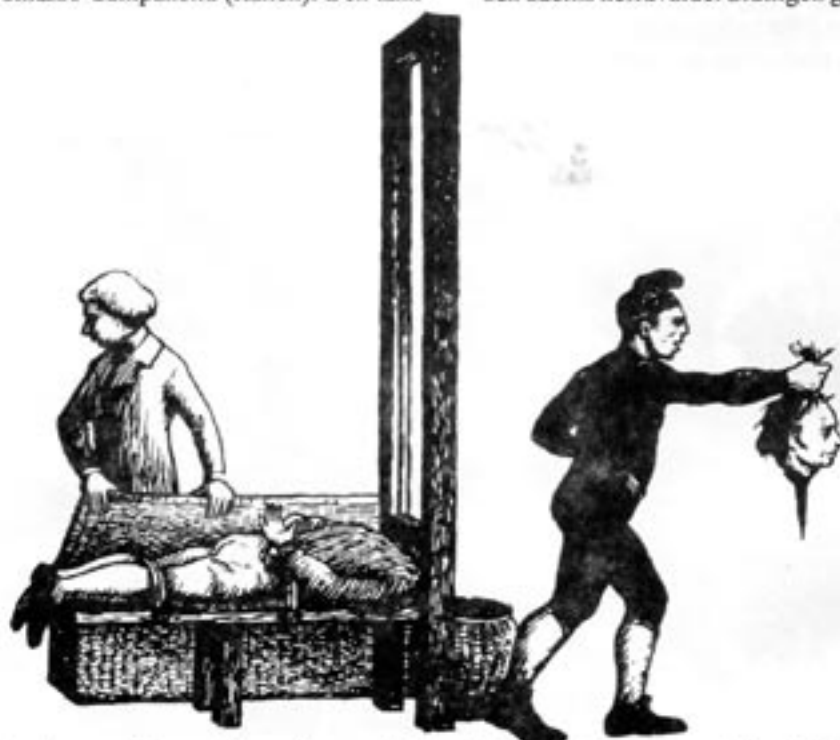
Kommunismen i modern tid utgör det yttersta uttrycket för en historisk vilja till total omformning av såväl människan som samhällsformerna. Redan den antika grekiska filosofin och särskilt dess mest systematiska uttolkare, Platon, spekulerade i hur detta lämpligast skulle kunna ske. Platon dialog *Staten* anses vara den första betydelsefulla idéskissen i detta avseende.

Går vi längre fram i historien hittar vi liknande utopiska tendenser bland kristna och pseudokristna kättarläror, före och under medeltiden samt under renässansen. Några av de mest framträdande samhällsömdanarna hette Thomas Münzer (Tyskland), Gerrard Winstanley (England) och Tomasso Campanella (Italien). Den tänk-

are som myntade ordet "utopi" för vittsyftande modeller av idealsamhällen var den engelske lordkanslern Thomas Moore, som levde på 1500-talet och skrev den inflytelserika boken *Utopia*.

Medan samtliga här nämnda ideologier och tänkare utgick från en religiös världsåskådning, växte efter hand fram ett materialistiskt och ateistiskt synsätt som gjorde gällande att det var människan själv – utan hjälp av någon gudom – som måste omvandla sina levnadsbetingelser. Denna syn fick sitt första epokgörande uttryck i Franska revolutionen 1789 med fanatiker som Maximilien de Robespierre och Gracchus Babeuf i spetsen.

Den franska revolutionen var inte någon socialistisk samhällsomvandling i egentlig mening. Dess drivande grupp var det tredje ståndet, det vill säga borgarna och hantverkarna, vilka var trötta på kungahusets och adelns herravälde. Slutligen gick den-



Franska revolutionen blev en kortvarig historisk händelse, men den visade att det gick att störa ett samhälle med våld.



na revolution under till följd av sin inre splittring och förvirring, varefter Napoleon Bonaparte kunde grunda sitt kejsardöme.

### Marx framgångsrikast

Franska revolutionen blev en kortvarig historisk händelse, men dess idéer och premisser levde vidare. Den hade visat att det faktiskt gick att störta ett samhälle med våld, och det kunde med visst fog hävdas att den blev ett misslyckade därför att revolutionärerna var otillräckligt organiserade och ideologiskt samspelade. Frågan var då hur en framgångsrik revolution skulle kunna ske. Denna fråga kom att sysselsätta existenser som – bland andra – Michail Bakunin, Sergej Netjajev och Karl Marx.

Den mest framgångsrike ideologen var den sistnämnde, som hade förstått att en heltäckande och till synes allt förklarande ideologi var av nöden för att en framgångsrik revolution skulle kunna åvägbringas. Karl Marx och hans förtrogne Friedrich Engels kunde erbjuda sina troende ej endast kosmologi, där samhällets ekonomiska och sociala mekanismer kartlades, utan också – vilket var ännu viktigare – en eskatologi, en teori om hur det gamla samhället obönhörligt går sin undergång till mötes och slutligen måste duka under för den saliggörande väpnade revolutionen.

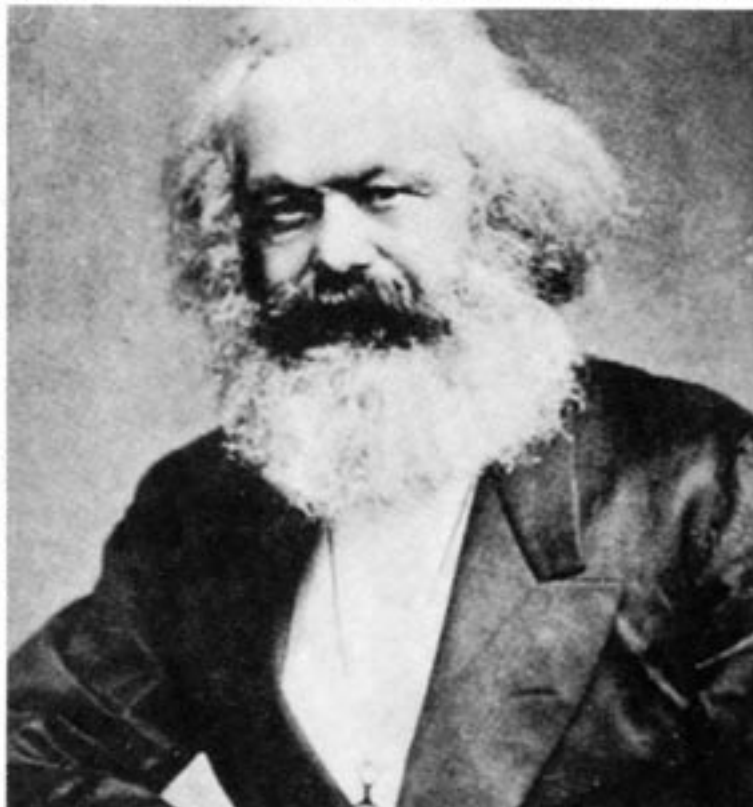
Den samhällsklass som var predestinerad att störta det gamla i gruset var enligt marxismen proletariatet, de egendomslösa industriarbetarna, vilkas omätliga lidande under den utsugande kapitalistklassen slutligen skulle leda den socialistiska revolutionen och kasta mänskligheten i en ny epok. Det råder inget tvivel om att den marxistiska ideologin hos sina anhängare fick funktionen av en religion – och där rationalism och förnuft ej räckte till, fick den rena tron träda i kraft.

### Lenin fullbordade

Ändå hade Karl Marx inte riktigt lyckats åstadkomma de för en framgångsrik revolution nödvändiga förutsättningarna. Alla revolutionsförsök i Europa – och Marx var en europeisk ideolog som inte intresserade sig för någon annan del av världen än den västerländska – under Marx' livstid

slog slint och medförde ej sällan konservativa reaktioner. Inte heller den dramatiska Pariskommunen 1871, som Marx utmålade som förverkligandet av "proletariatets diktatur", blev annat än av kortvarig natur.

Den som fullbordade Karl Marx' revo-



Marx betraktade människan som ett stycke materia, varför det inte mötte något hinder att experimentera med mänskligt material.

lutionära verk blev Vladimir Iljitsj Uljanov-Lenin. Utan honom hade Marx utan tvivel drabbats av samma öde som Owen, Saint-Simon, Fourier, Proudhon och Bakunin, alltså att bli ännu en i raden av bortglömda tänkare vars idéer övervunnits av utvecklingen.

Lenin insåg att proletariatet aldrig skulle kunna göra någon revolution på egen hand. Den av Marx (enligt Lenin) korrekt beskrivna historiska utvecklingen måste hjälpas på traven. Detta kunde enligt Lenins tänkande ske genom att det bildades en revolutionär förtrupp, ett avant-garde av medvetna och hårdhudade revolutionärer med tvåfaldig uppgift: dels skulle de störta de etablerade makthavarna och införa socialismen. Därefter kunde det kommunistiska skedet i historien, predestinerat från tidernas begynnelse, ta sin början efter en viss övergångsperiod.

Lenins kraftfulla teorier gav uppbov till marxism-leninismen som blivit den moderna kommunismens rättesnöre och som gjort

att så många länder blivit totalitært socialistiska.

### Största fiaskot

Huvuddelarna i de ryska bolsjevikernas samhällsomvandling 1917 är så allmänt bekanta att jag här inte skall gå närmare in på dessa. Låt oss bara konstatera, att det var bolsjevikernas överlägsna organisation, hänsynslöshet och ideologiska medvetenhet som fällde avgörandet och som gjorde att de kunde utkonkurrera andra vänstergrupper såsom socialrevolutionärerna, socialdemokrater och anarkister. Dessutom behövde inte Lenin och hans mannar, bland dem Trotskij och Stalin, göra det revolutionära grovjobbet – de som störtades genom Februarirevolutionen 1917 var mensjevikerna, ledda av advokaten och demagogen Alexander Kerenskij. Lenins och Trotskijs revolution var som bekant en statskupp mot den i Ryssland spirande demokratin.

Ändå framstår den röda revolutionsdagen den 25 oktober 1917 i historiens eldskrift. Det var nämligen första gången som en revolution genomfördes med det uttalade målet att ej endast

gripa regeringsmakten och att ta över samhällsmaskineriet. De ryska kommunisternas yttersta strävan var att skapa ett idealt samhälle och att omvandla själva den mänskliga naturen. Revolutionen skulle bli första steget till det mest gigantiska mänskliga experiment som någonsin företagits.

Det är först nu, över 70 år senare, som vi i historiens obarmhärtiga ljus kan se att detta experiment visade sig bli det praktfullaste fiaskot någonsin.

### Terrorns betydelse

De ryska bolsjevikerna var, jämte de tyska nationalsocialisterna, de hänsynslösa- ste varelser som någonsin satt sin prägel på den mänskliga historien. Lenin var från början medveten om den systematiserade terrorns betydelse för att skrämman människor till underkastelse och skapade för det ändamålet *Tjeikan*, den kommunistiska hemliga polisen med långt mer vittgående befogenheter och maktresurser än tsarens *Ochranan*.

Bolsjevikrevolutionären Bucharin framhöll: "Proletär omvandling i alla dess former, begynnande med exekutionspatrullen, är...medlet att frambringa den kommunistiska människan ut ur den kapitalistiska erans mänskliga material." (N Bucharin, Programma RKP, 1917)

Det var denna hänsynslöshet som skulle ge de ryska kommunisterna segern där de franska hade misslyckats ett drygt århundrade tidigare. Redan den ryska socialisten Alexander Herzen hade 1862 uttryckt sig föraktfullt om fransmännens vilja att återge folkmassorna deras frihet och göra dem till "välfärdsobjekt". Bolsjevikerna var naturligtvis ännu håfullare än Herzen i sitt förhållande till "folkets fiende" och såg de obildade människorna som omogna barn som med hårdhänta metoder måste föras in på den rätta vägen och omstöpas till lydiga kommunister.

Maxim Gorkij kommenterade de revolutionära händelserna av år 1917 på följande sätt i sin tidning *Novaja zjizn* (Det nya livet), innan tidningen stängdes av Lenin:

"...den arbetande klassen kan inte undgå att inse att Lenin företar något slags experiment med dess kött och blod", och att Lenin "arbetar som en kemist i sitt laboratorium, med skillnaden att kemisten använder sig av död materia". Gorkij fortsatte vidare med att konstatera att "folk-kommissarierna behandlar Ryssland som experimentellt material. För dem är det ryska folket den häst som bakteriologerna smittar med tyfus, så att hästen producerar anti-tyfus-serum i sitt blod". Och, framhöll den ryske författaren, "bolsjevikerna utförde det grymmast tänkbara experiment på Rysslands levande kropp".

För bolsjevikerna var sådana argument endast sentimentalt trams som inte fick förekomma. Ty eftersom människan, vilket Marx ansågs ha fastslagit med vetenskaplig pregnans, endast var ett stycke materia i rörelse, mötte det inte några hinder att företa långtgående experiment med mänskliga material. Dessutom, ansåg Lenin, skedde ju de företagna experimenten för mänsklighetens eget bästa.

### "Homo sovieticus"

För den humanistiskt lagde Gorkij var det självklart att kommunisterna skulle misslyckas i sina experiment med den mänskliga naturen. Den "utslitna, halvsvultna hästen kan mycket väl dö", menade Gorkij.

Lenin lyssnade dock inte på Gorkijs varningsord. Det gjorde inte heller Lenins efterträdare som rysk diktator, Josef Stalin. Han utökade tvärtom experimentets omfattning på ett groteskt sätt genom färdor vilkas hela vidd sannolikt ännu ej uppdagats.

1949 menade tidningen *Pravda* att kommunismens fullständiga triumf över den motspänstiga mänskliga naturen inte var



Stalin byggde upp ett system av slavarbetsläger och korrektionsanstalter.

långt borta: "...den kommunistiska framtidens kännetecken, som en gång föreföll vara lika långt borta som de avlägsna stjärnornas ljus, är i dag helt nära, synliga, gripbara och levande." Detta tema upprepades bland annat i Jurij Trifonovs roman *Studenty* 1956.

1974 framhölls det rentav i en bok, *Sovetskije Ljudi* (det sovjetiska folket), att den nya sovjetiska människan var för handen. Sovjetunionen förklarades vara "det första frihetliga området på jorden för den arbetande människan" och hade blivit "moderlandet för en ny och högre art av Homo sapiens: *Homo sovieticus*".

Bokens författare övergår därpå till att redogöra för hur det krävdes miljoner år för att människan skulle nå stadiet av *Homo sapiens*, medan processen att frambringa *Homo sovieticus* endast tog 60 år i anspråk. Den dåvarande sovjetiske ledaren, Leonid Brezjnev, utvecklade detta tema, då han på den 25:e partikongressen i Moskva 1976 deklarerade att den sovjetiska människan representerade "den mest anmärkningsvär-

da prestationen under de senaste 60 åren".

### Gleichschaltung

Utvecklingen under 1980-talet har dock definitivt grusat de storstilade sovjetiska och kommunistiska anspråken. 1981 tvingades Moskvas chefsideolog Michail Suslov erkänna att den sovjetiska människan beklagligtvis ännu ej fullkomnats, varför Konstantin Tjernenko två år senare förklarade att "det sovjetiska experimentet måste fortsätta". Målet – en ny typ av människa – kvarstod. Det skall tilläggas att de sovjetiska försöken att på politisk väg skapa en ny människotyp har motsvarats av identiska strävanden i andra kommuniststyrda länder, inte minst i Kommunist-Kina.

Försöken att omforma den mänskliga naturen har företagits på en mångfald sätt. Exekutionspatrullen var det saliggörande medlet på Lenins tid. Stalin byggde därefter upp system av slavarbetsläger och korrektionsanstalter, den av Solzjenitsyn så kallade *Gulagarkipelagen*, där miljontals människor gick under. Under senare tid, främst under Brezjnev, utvecklades de sovjetiska mentalklinikerna, där oliktankande behandlades som "sinnessjuka". Att vilja reformera det sovjetiska samhället anses således vara uttryck för mental abnormalitet.

Alla totalitära samhällen använder i princip den metod som de tyska nazisterna kallade *Gleichschaltung*, likriktning. Allt i samhället underordnas den styrande ideologin och dess företrädare: kulturliv, utbildning, politiskt liv, religion, ekonomi osv. Det grundläggande i denna strävan är den fasta tron att det är möjligt att med *yttre medel omvandla den mänskliga naturen*. Den andliga verkligheten avvisas som ett påhitt.

### Gorbatjov

1985 blev Michail Gorbatjov, mottagare av Nobels fredspris 1990, högsta sovjetisk ledare. Hans politik av glasnost och perestrojka har tvivelsutan luckrat upp sovjetstatens tvångströja och tills vidare hejdat de artificiella försöken att "skapa en ny människa".

Men den gorbatjovska nyordningen har, åtminstone inledningsvis, skett av nödtvång. Gorbatjov är förmodligen alltjämt en övertygad kommunist. Framtiden må utvisa om tron på att det går att skapa en renodlad *Homo sovieticus* slutgiltigt dött ut. □

# SVERIGE-NYTT

*Contras notisavdelning har sammanställt av Carl G. Holm. Den innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är sammanfattningar av originalkällan, försävt inte annat markeras med citationstecken.*

## Impopulära konsulter

Konsultfirman Bohlin & Strömberg har undersökt möjligheterna att rationalisera administrationen i Stockholms läns landstings nordvästra sjukvårdsområde. Resultatet av studien pekade på fantastiska möjligheter för skattebetalarna. Mellan 100 och 150 miljoner kronor per år skulle det gå att spara bara i detta område. Administrationen omfattar idag inte mindre än 1 200 personer. Då blir det inte så mycket pengar över som det borde till sjukvårdspersonal. Bohlin & Strömbergs studie menade att hälften av administratörerna skulle kunna avvecklas. De flesta sysslade ändå med att ta fram onödiga utredningar åt politikerna. Bohlin & Strömberg är ett stort och välkänt konsultföretag, som flitigt anlitas av näringslivet. Men i den offentliga sektorn föll inte förslagen i god jord. De politiskt ansvariga förklarade omgående att Bohlin & Strömbergs förslag var oacceptabelt och att företaget aldrig mer skulle få något uppdrag av Stockholms läns landstings nordvästra sjukvårdsområde.

## Spara på skolböckerna

är inte lätt. Skolböcker står bara för tre procent av grundskolans kostnader. Om antalet böcker skärs ned med en tredjedel har skolan sparat in en procent av kostnaderna. Nästan samma är det med skolmaten. Den svarar mot sju procent av skolans kostnader. Det finns inte mycket att spara där heller.

En post i skolans budget är dock stor och rejäl. Och den har ökat dramatiskt under senare år. Det är lönekostnaderna. De står för 65 procent av kostnaderna i grundskolan. Antalet anställda har fördubblats sedan grundskolan infördes. Samtidigt som antalet elever minskat från runt en miljon till 900 000. Lär sig dagens elever dubbelt så mycket som eleverna för tjugo år sedan? Personalinsatsen är i alla fall fördubblad!

Det är ganska uppenbart var besparingarna i skolväsendet borde sättas in.

Här kan regeringen faktiskt för en gångs skull få några pluspoäng av Contra. Skolöverstyrelsen håller på att avskaffas. Det nya Skolverket skall ha en tredjedel så många anställda som Skolöverstyrelsen. Och Länsskolnämnderna avskaffas helt och hållet. Nästa steg måste vara att ge sig på onödiga administratörer i kommuner och i skolor. Försvann denna onödiga utväxt skulle det åter vara möjligt att göra läraryrket till ett välavlönat, respekterat och populärt yrke. Som det är idag flyr alla duktiga och driftiga lärare från skolan för att skaffa sig ett intressantare och mer välavlönat arbete. Genomsnittsläraren blir tyvärr allt mindre motiverad och allt mindre lämplig för sitt yrke.

## Den offentliga sektorns paradgrenar

Även bland renodlade liberaler (libertarianer) brukar fyrväsende, försvar och rättsväsende anses vara lämpliga verksamheter för den offentliga sektorn. Inte långt därefter kommer brandkåren, även om många liberaler gärna såg experiment med privata brandförsvarsstyrkor som arbetade på entreprenad åt kommunerna (så är det i Danmark, där det privatägda företaget Falck har hand om brandförsvaret i

halva landet). Det svenska brandförsvarets insatser under det senaste året är sannerligen inte mycket att hurra för.

På fartyget Scandinavian Star brändes mer än tvåhundra passagerare inne. Trots att brandbekämpningsfartyg var på plats på Kattegatt. Katarina kyrka totalförstördes, trots att det finns en brandstation i samma kvarter (!) som kyrkan. Kryssningsfartyget Sally Albatross fick skador för nära en miljard kronor på Finnroda-varvet mitt i Stockholm. Brandförsvaret gjorde i stort sett ingenting mer än att övervaka branden, som pågick i tre dagar. Det åländska försäkringsbolaget, specialiserat på fartygsförsäkringar, uppgav sig aldrig ha upplevt liknande passivitet tidigare. När fastigheten som rymde järnhandeln John Wall, nära Hötorget i Stockholms City, började brinna sattes brandkåren in och trodde sig på morgonen ha kuvat elden, men den tog ny fart, trots att brandkåren var på plats hela tiden. Branden pågick sedan hela dagen och totalförstörde huset. Också i John Wall-fallet var brandkåren sedan i stort sett passiv.

Den offentligt ägda brandkåren misslyckas gång på gång. Det borde finnas utrymme för privata initiativ. Det berättas att i det gamla Rom fanns en privatägd brandkår som ryckte ut när det brann. På plats vid branden började brandkaptenen förhandla om priset på det brinnande huset. Blev priset inte tillräckligt lågt drog sig brandkåren hem. Annars köpte brandkåren huset, släckte branden och hade gjort en bra affär. Den tekniken skall väl inte



behöva återupstå i Sverige idag?

## Inga löneökningar de senaste åtta åren!

1982 kom socialdemokraterna tillbaka till makten. Av en händelse (?) har en statlig utredning, 1987 års lönekommitté, undersökt löneutvecklingen sedan just 1982. När betänkandet lades fram nu i år, konstaterade utredningen att det i praktiken inte skett några löneförändringar alls sedan 1982. Löntagarna har fått kompensation för inflationen, men inte mer. Intressant är också att skillnaden mellan olika grupper också är minimal. Det centraliserade löneförhandlingssystemet innebär att alla ligger och lurpassar på varandra. Resultatet blir att ingen gör bättre ifrån sig än den andre...

Löneökningen mellan 1982 och 1990 framgår av nedanstående tabell:

LO/SAF privat sektor	+73,5%
PTK/SAF, privat sektor	+73,1%
Kommunalarbetarförbundet, kommuner	+74,7%
KTK och SACO/K, kommuner	+72,9%
Kommunalarbetarförbundet, landsting	+75,8%
KTK och SACO, landsting	+72,4%
Statlig sektor	+75,5%
Inflation	+73,5%

I nästan alla andra europeiska länder har löneutvecklingen under 1980-talet varit positiv. I Sverige kan genomsnittet på 74 procent jämföras med inflationen på 73,5 procent... Att många individer trots ställande lönenivå fått bättre löner beror på naturliga "kompetenshöjningar". Dvs befordran. Med ökad erfarenhet och ökade kunskaper följer högre befattningar och bättre lön. Samtidigt som pensionärer trillar ur lönesystemet helt och hållet. Även om lönenivån ligger helt stilla kan genomsnittsinvididen faktiskt få en viss löneförhöjning.

## Förre civilministern skatteplanerar

Förre civilministern Bo Holmberg har skrivit sig i sin sommarstuga i Säbrå utanför Härnösand. Det ger honom 60 000 kronor i skattefritt traktamente per år. I själva

verket bor han på Söder i Stockholm (på gångavstånd från Riksdagshuset) tillsammans med sin sambo f d SSU-ordföranden Anna Lindh och deras barn. Bo Holmberg har förutom lön som riksdagsman på 22 000 kronor per månad nu ett skattefritt traktamente på 7 350 kronor och statsrådspension på 12 576 kronor i månaden. Han är 48 år.

## Farliga telefoner

Televerket säljer trådlösa telefoner (inte att förväxlas med mobiltelefoner) för 5.500 kronor. Den trådlösa telefonen gör det möjligt för Dig att svara på Ditt vanliga telefonnummer några hundra meter från telefonens "fasta position" (en mobiltelefon har ett eget nummer och kan användas i hela Norden). I resten av världen kostar en trådlös telefon ungefär en tusenlapp. Tullen jagar importen av trådlösa telefoner (en av de bötfulla är förre moderatledaren Ulf Adelson, som trots att han själv en gång var kommunikationsminister inte hade en aning om att apparaterna var förbjudna i Sverige). Och polisen gör det. Holger Paulsson i Härnösand är ett av offren för statens klappjakt på modern utrustning. Holger har själv aldrig ägt en trådlös telefon. Och han har inte använt den. Men han tog emot en privatimporterad trådlös telefon för reparation i sin verkstad. Det räckte för att Holger Paulsson skulle dömas till böter. Hans verkstad arbetar huvudsakligen med reparation av mobiltelefoner. De kostar mellan 10.000 och 20.000 kronor.

(Länstidningen, Östersund)

## Krisprogram som inte räcker långt

Oktober månads krisprogram sparade 15 miljarder åt staten. Dagens Industri konstaterar att det behövs ytterligare 16 lika stora krispaket för att spara ihop till de 180 miljarder kronor som gällande beslut om kärnkraftens avveckling kostar.

## Samesocialism

Det finns bara 685 personer i Sverige som sysslar med renkötsel. De gör det inom ramen för ett femtiotal samebyar, som är en lite udda företagsform, som finns reglerad i diverse lagar. Den totala försäljningen av renkött och hudar uppgick till 50

miljoner kronor. Alltså drygt 70.000 kronor per person. För att administrera denna blygsamma verksamhet har staten mer än 100 anställda byråkrater. Den totala kostnaden för staten är 35 miljoner kronor per år. Enligt svensk lag är det förbjudet för andra än samer att bedriva renkötsel.

## Fusket mot försäkringskassan

När försäkringskassorna 1989 gjorde kontroll hos dem som sjukanmält sig visade det sig att sex procent av de sjukanmälda fanns på sin ordinarie arbetsplats. För ungdomar under 20 år var siffran hela 13 procent. Utöver dem som fanns på sina ordinarie arbeten räknar Försäkringskassan kallt med att lika många finns på andra arbetsplatser – eller jobbar svart. Mellan 10 och 30 procent av de sjukanmälda ägnar sig åt rent fusk menar Försäkringskassan – inofficiellt. Officiellt lever vi i den bästa av världar, ingen försöker bedra Försäkringskassan. Under 1989 fälldes sammanlagt 21 personer för bedrägeri mot Försäkringskassan. En svensk har dubbelt så många sjukdagar som en engelsman eller en italienare.

(Dagens Industri)

## Fiffel med studentbostäder

Stockholms Universitets kårtidning Gaudemus berättar om hur studentbostadsstiftelsen SSSB hyr ut bostäder med rabatt till sin egen personal och därtill erbjuder studentbostäder till Stockholms läns landsting. Detta trots att det finns 3 000 studenter i kö för en studentbostad.

## Privatisering hos kommunisterna

Vi har tidigare berättat hur de finländska kommunisterna har spekulerat bort partikassan på Børsen. I Sverige är det tvärtom... Det av Vänsterpartiet (f d vpk) ägda förlaget Arbetarkultur har havererat ekonomiskt, trots att förlaget får generöst statligt kulturstöd till den ena skräftiteln efter den andra. Lösningen på kommunisternas problem är privatisering. Förlaget säljs ut för att drivas i privat regi. Vpks dagstidning Ny Dag gick i konkurs. Partiet ville inte backa upp tidningen ekonomiskt längre, vilket nog främst berodde på den alltför frispråkige chefredaktörens oberoende linje.

# UTLANDS-NYTT

## I Sovjets gruvor

Ingen Charles Dickens har skrivit om livet i Sovjets kolgruvor. Men lite av den bistra sanningen börjar nu komma ut till Väst. Säkerheten är under all kritik, gruvarbetarna måste vada genom inströmmande regnvatten i gruvgångarna. Och trots att det kan ta en timme att ta sig från gruvschaktet till arbetsplatsen har tills helt nyligen arbetstiden börjat räknas först framme i orten.

Säkerhetsanordningarna är bristfälliga. Under 1989 dödades 800 gruvarbetare i Sovjet. Flertalet av dem på grund av gas-explosioner. Per ton utvunnen kol är dödsfallen i Sovjet 18 gånger så många som i USA.

Medellivslängden för gruvarbetare i Sovjet är bara 47 år. Bara 5 procent av gruvarbetarna når den lagstadgade pensionsåldern 55 år!

Och när arbetet är över för dagen är två-len ransonerad. Och i den ukrainska staden Stachanov (döpt efter den på Stalintiden "helgonförklarade" elitarbetaren är 10 m vattnet ransonerat.

## Bland Sovjets prostituerade

gror missnöjet med den dåliga försörjningen av kondomer. Jevgenija Debranskaja ägnar sig åt "världens äldsta yrke" och är samtidigt medlem i det nystartade sovjetiska libertarianska partiet. Sovjetiska kondomer är lika svåra att få tag på som andra bristvaror. Och de som finns är av undermålig kvalitet. Västerländska kondomer säljs för upp till 50 kronor styck på den svarta marknaden. Debranskaja och hennes vänner vecklade utanför Hotel Intourist (centrum för prostitutionen) i Moskva ut en banderoll med orden: "En atomubåt motsvarar kostnaden för fem miljarder kondomer".

## Nya helger i Lettland

Det lettlandska parlamentet har beslutat att avskaffa firandet av oktoberrevolutionen (7 november), den sovjetiska konstitutionens dag, segerdagen (9 maj) och kvinnodagen (8 mars). Istället införs nya helgdagar: påsk, jul, Lettlands självständighetsdag (18 november 1918) samt två minnesdagar för offren för den kommunistiska terrorn (25 mars och 14 juni).

## Kommunisterna i Rumänien

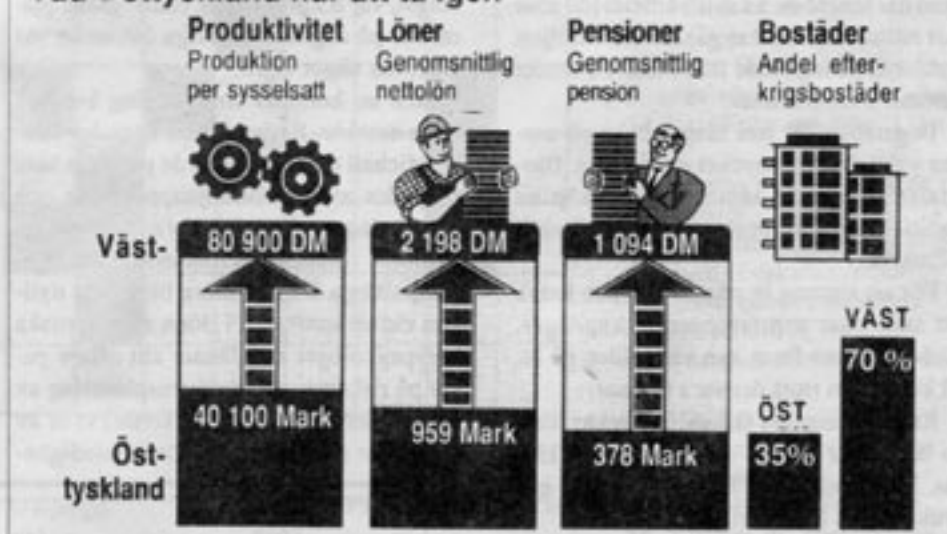
har svårt att ta sig in i något annat land, till Sverige krävs t ex visum, som nekas de flesta, och den som väl kommit in i Sverige och begär politisk asyl skickas tillbaka till det "fria" Rumänien, där ingen efter Ceausescus fall enligt de svenska myndigheterna anses vara förföljd. Den tyska minoriteten i Rumänien har dock en tillflyktsort öppen, Tyskland. Och flyktingströmmen är därmed strid. Före "revolutionen" förra året fanns 200 000 tyskar i Rumänien, idag har hälften flytt till Tyskland. Om något år räknar man med att 90 procent av tyskarna (som har bott i området sedan tidig medeltid) har flyttat till Tyskland. För att klara den tyska byråkratin krävs att immigranterna fyller i ett 42 sidor långt frågeformulär vid något av de tyska konsulatet.

1939 erövrade Drohobycz samlades alla ledande invånare bakom NKVD-högkvarteret (nuvarande KGB). De mejades ner och kropparna brändes och kastades i ett stort schakt. 1945 blev det förbjudet att tala om saken och dessutom förbjudet att gräva på platsen. Nu har gamla stadsbor vågat berätta om saken och grävningar har påbörjats. Hittills har 250 kroppar grävts upp, men man räknar med att det finns ytterligare 750 på platsen. Och detta bara i den lilla staden Drohobycz.

## Nordkorea i kris

Fem kommunistiska stater påverkades inte nämnvärt av omvälvningarna 1989: Kina (där regimen hänsynslöst slog ned frihetsrörelsen på Den Himmelska Fridens Torg), Nordkorea, Vietnam, Kuba och Albanien. I år har spridda notiser om en viss liberalisering i Albanien nått Väst. Men inget väsentligt har skett. I Nordkorea och på Kuba verkar nu det socialistiska ekonomiska systemets ineffektivitet ta ut sin rätt. När Sovjet inte längre kan betala hamnar länderna i kris.

## Vad Östtyskland har att ta igen



## Öst och Väst

När Öst och Väst förenas i Tyskland är det lätt att jämföra de två ekonomiska systemen. Vi har här lånat ett diagram från *Deutschland Magazin*, CSUs politiska tidskrift. Ett åskådningsexempel så gott som något på skillnaden mellan kapitalism och socialism.

## Nya massakrer fram i ljuset

I den lilla staden Drohobycz i det som idag kallas Västukraina (före Andra världskriget en del av Polen) har invånarna för första gången vågat berätta om det de upplevde 1939. När de sovjetiska trupperna

I Nordkorea behöver man i år importera 800 000 ton spannmål, men har ingen valuta att betala med (Exportkreditnämnden, som garanterat svenska exportföretags affärer med Nordkorea på 1970-talet, har ännu inte fått betalt för mer än en bråkdel av förlusterna). Industriproduktionen sjönk förra året med 3,3 procent. Exporten minskade 7 procent. Samtidigt som de möjligheter som tidigare fanns att från bl a Sovjet köpa olja under marknadspris har försvunnit. Nordkorea befinner sig i början till en ekonomisk kris lika allvarlig som den i Sovjet. Och söder om gränsen finns det välmående Sydkorea som förebild...

Vi bör dock hålla i minnet att Östtysklands Erich Honecker måste betraktas som en riktig liberal i jämförelse med Nordkoreas diktator Kim Il-sung.

### Kuba i kris

Inom ett år kan regimen på Kuba falla. Den som säger det är Michail Gorbatsjovs personlige rådgivare, Anatolij Dobrynin. Dobrynin tjänstgjorde under mycket lång tid som sovjetisk ambassadör i Washington. Gorbatsjov har också sänt två andra rådgivare, Jurij Pavlov och Georgij Arbatov, till Miami för överläggningar med exilkubanska organisationer. Ytterligare ett tecken på Sovjets vacklande förtroende för Kuba är att Aeroflots flygningar till Sydamerika inte längre mellanlandar i Havanna. De har flyttats över till Miami. Här är dock anledningen ganska krass. Det går inte att få tag på flygbränsle i Havanna.

Bränslebristen har uppstått sedan Kuba, liksom andra sovjetiska lydstaten, tvingats betala marknadspris för oljeimporten. Busstrafiken är på väg att upphöra och istället satsar regimen på cyklar till dem som har längre än 8 km till arbetet (de som har närmare förväntas gå). En halv miljon cyklar är på ingående från Kina. På landet ersätter oxar traktorer.

Bagerierna får inte längre baka på natten – det drar för mycket elektricitet. Biografer stänger av samma skäl. Inköp av radio- eller TV-apparater kräver särskilt tillstånd.

För att komma in på snabbköpen krävs att man visar upp ransoneringskuponger. Och där varor finns kan väntetiden på att få komma in trots det vara timmar.

Ransoneringarna skärps. Tre hekto svartha bönor per person och månad, två kilo ris. Ingen tvål. Inga tändstickor. Inte ens frukt – trots Kubas tropiska klimat.

Det sovjetiska stödet till Kuba har uppskattats till inemot 50 miljarder kronor per år. Eller inemot en fjärdedel av Kubas bruttonationalprodukt. Stödet är under avveckling och kommer i stort sett att vara avskaffat helt nästa år, när Kuba bara får (ett sjunkande) världsmarknadspris för sockerexporten till Sovjet.

Fidel Castro har dock hittills ståndaktigt stått emot alla försök till liberalisering. På Kuba har kommunismen blivit ännu mer renlärig under senare år. I augusti dömdes t ex elva s k kontrarevolutionärer till 15 års fängelse vardera. Men frågan är hur länge regimen förmår kämpa mot den ekonomiska verkligheten. I Miamis kuban-

ska kvarter travestierar man redan det gamla judiska talesättet "nästa år i Jerusalem". "Nästa jul i Havanna" säger man nu i Miami.

### KGB-chef i Belgien hoppar av

KGBs resident (dvs chef) i Bryssel har hoppat av, berättar nyhetsbrevet *Fokus Öst*. Avhoppet har lett till att en rad inflytandeagenter har avslöjats, bl a sådana som arbetat med att publicera material riktat mot tysk återförening i belgiska massmedia. Osökt ställer sig frågan var svenska massmedia (Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Sveriges Television m fl) får inspiration till sin Tysklandsbevakning.

### Daghem i Öst

I öststaterna har daghem varit betydligt vanligare än i Väst. Regimerna har sett daghemmen som ett utmärkt redskap i det socialistiska uppbyggnadsarbetet. Föräldrarna hindras från att utöva skadlig påverkan på sina barn och barnen får dessutom redan från ettårsåldern träning i kollektiv disciplin. I Östtyskland, som kommit längst, var 85 procent av ettåringarna placerade på daghem. I övriga östländer var siffrorna något lägre.

Men nu kommer en vändning även på detta område. Redan för tre år sedan talade Michail Gorbatsjov om de problem som skapades av den familjeupplösning och urholkning av föräldraansvaret som daghemmen innebar. Professor Tonkova-Jampolskaja från Moskva berättade nyligen vid en konferens i Bonn att sovjetiska barnpsykologer och läkare allt oftare pekar på riskerna med daghemsplacering av barn under tre år. Som en konsekvens av de studier som gjorts har föräldraledighe-

ten utökats till tre år. I Sovjet har – i motsats till övriga öststater – aldrig mer än en tredjedel av småbarnen (under tre år) placerats i daghem.

(Frankfurter Allgemeine Zeitung)

### Röda arméns svagheter

Inom Röda armén härskar pennialism och disciplinen är under upplösning. Bara under de senaste fyra åren har 15 000 sovjetiska värnpliktiga dött under sin militärtjänstgöring. Och då är offren för kriget i Afghanistan oräknade. 3 000 av de 15 000 har begått självmord, ofta som en följd av den i armén förhärskande pennialismen.

I många av Sovjets republiker är det dessutom numer mycket vanligt att över huvud taget inte infinna sig till militärtjänstgöring. Det gäller framförallt de tre baltiska staterna och Armenien.

### Fremskrittspartiet på frammarsch

I Oslo har Peter N Myhre, tidigare ordförande i Fremskrittspartiets Ungdomsforbund (FPU) tagit över posten som kommunstyrelsens ordförande.

### Volvo impopulärt

Volvo har ett extra problem vid marknadsföringen i östra Tyskland. Volvo var nämligen pamparnas bil i Östtyskland. Och idag ses Volvo i östra Tyskland som en symbol för förtrycket. Kanske inte lika impopulär som den inhemska Trabant, men i praktiken helt osäljbar. Pamparnas av en extra mur avspärrade stadsdel Wandlitz i Berlin kallades i folkmun "Volvograd", eftersom nästan alla limousiner som körde ut eller in genom muren var av Volvo-fabrikat.

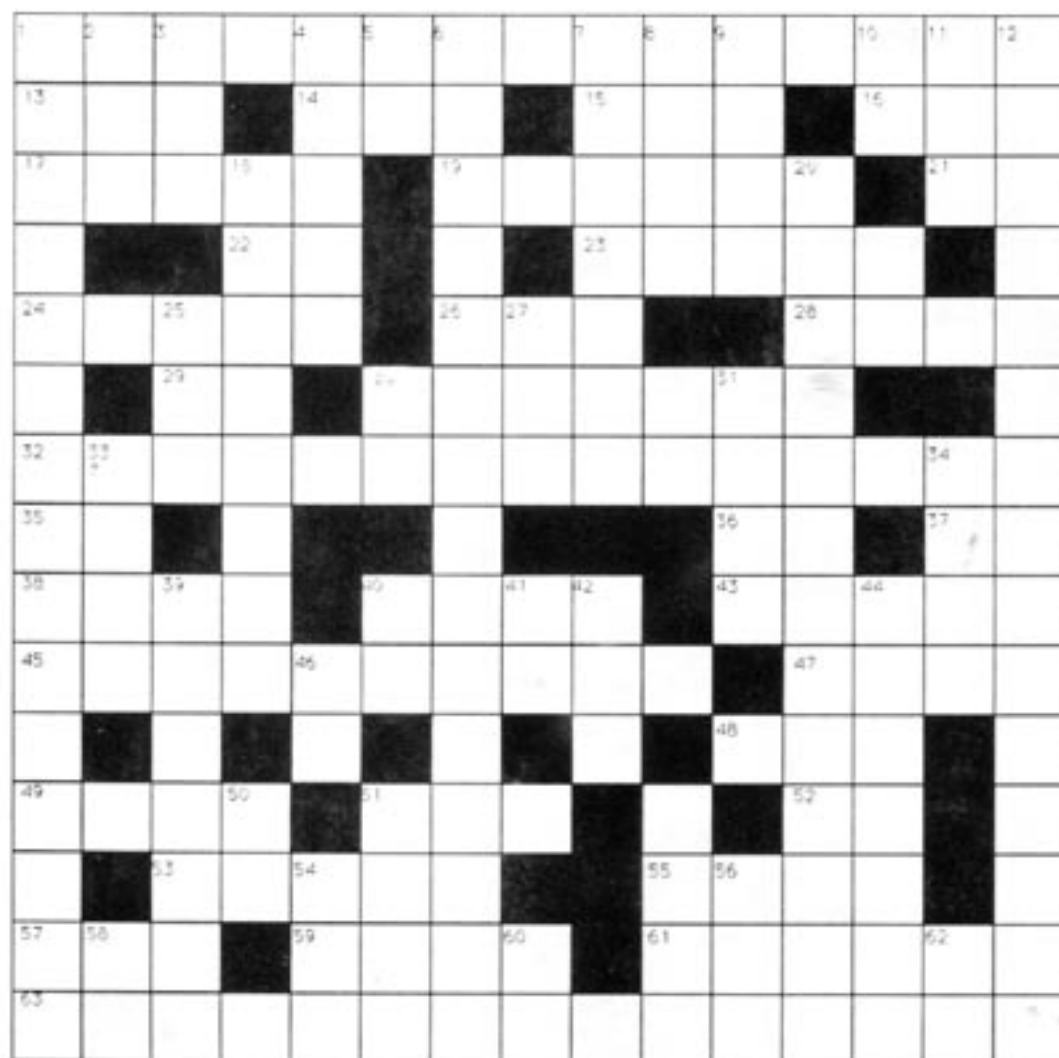
(Finans-Tidningen)



CONTRA 1/1991

# CONTRA-krysset

För att klara det här korsordet måste Du dels vara politiskt kunnig, dels på rätt "våglängd". Men vilka Contra-läsare är inte det?



## Lodrätt

1. Banade vägen till Madrid
2. Italienskt monopolföretag som fick konkurrens
3. Tillflöde till den blå
4. Trubadur
5. Dryck från öster
6. Går sönder i Sovjet om hösten
7. Italiens siste kung
8. Aktör i Libanon
9. Inte veta vägen
10. Quislings parti
11. Mont Blanc
12. Innan Contra kan tryckas
18. Låtsas Sverige vara
20. Plåga i morgontidningarna
25. Mr Singapore
27. Fransk nationaliströrelse
31. Avslöja hemlighet
33. Tröst för den som ej kan njuta av vågrätt 19
34. Var "Frihetens Röst" i Berlin
39. Arbetas ihop för äldre da'r
40. Vassrör
41. Socialistisk kamporganisation med dödskallesymbol
42. Ibland behövs det hårda
44. Tro på siffror
46. Uttalande från mjölkproducent
50. Med kottar
51. Koreansk religiös ledare
54. Gammal
55. Överbefälhavare i söder
58. Kusiner till socialisterna i lodrätt 41
60. Vid strandkanten
62. Sovjetiskt jätteflygplan

## Vågrätt

1. På Liberty Island
13. Inflationens praktiska redskap
14. Kompromisspolitiker
15. Svensk frihetsrörelse
16. Kommunism och annat ogräs
17. Ihågkomst
19. Finns ej i ölandet Danmark
21. För den sure att mäta
22. Her Majesty
23. Blev Jakobs grynvälling
24. Prövning
26. Glatt
28. Kan föra tur med sig
29. Rymdvarelse
30. För tillagning av mat
32. Samlad skönsång
35. Nixons hembygd
36. Nästan reklam
37. Bör skurkarna sys
38. Kontor där George känner sig hemma
40. Varje vuxen medborgares rätt
43. Bör det som är skört
45. I den talar många socialist
47. Vägen till månen
48. Skoj
49. Vänster i Latinamerika
51. Visade Patton
52. Maharishis ämne
53. Dansar
55. Nordnorska bakåtsträvares symbol
57. Får kanske friheten åter

58. Får skurken sitt brott i fängelset
61. Han som borde fått Nobels fredspris
63. Början till ruinen

Tre bokpriser lottas ut bland insända rätta lösningar. Du får för säkerhets skull både jul-, nyårs- och trettonhelgen på Dig. Skicka in Ditt svar senast den 10 januari 1991 till Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm.

## Korsordet insänt av:

.....

.....

.....

# Det europeiska huset

Det marknadsekonomiska institutet Timbro bjöd den 18 oktober in till "Timbrodagen" 1990 under temat *Det europeiska huset*. Det mycket intressanta program som dukades fram syftade uttryckligen till "att belysa det historiska arv som kommer till uttryck i den litteratur, konst, vetenskap och politik som blir grunden för vår gemensamma politiska framtid".

De opinionsbildare som inbjudits – sammanlagt något hundratal – fick i Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) lokaler i Stockholm lyssna till Karin Blomqvist, Hans L Zetterberg, Tor Ragnar Gerholm, Lars Bergquist och Göran Hägg.

Behandlingen av det europeiska kulturarvet inleddes, som sig bör, med de gamla grekerna. Det var fil dr Karin Blomqvist från Lunds universitet som under temat "Europas rötter: Antikens litteratur och världsbilder" visade att vår moderna motsatsställning mellan totalitarism och frihet var ett faktum redan i det antika Grekland.

Blomqvist valde att utgå från Sofokles tragedi *Antigone* från 400-talet f Kr, i vilken den frihetssträvande Antigone av sin härsklystne broder Kreon muras in i en klippa. Antigone dör, men det är ändå hon som segrar i uppgörelsen med makten, hävdade Karin Blomqvist:

– Det är hon som får äran, medan diktatorn och broder Kreon, som sände henne i döden, står med skammen.

Om Sofokles visste Blomqvist att berätta, att han var en produkt av Athens dynamiska 400-tal och en mycket inflytelserik konservativ tänkare. Teatern, som var hans främsta medium, engagerade envar i det attiska samhället.

– Sofokles förordar besinning och respekt för gudarna framför hänsynslös statsnytta. Han



Ingmar Karlsson talade om det enade Tyskland, där bristen på demokratisk skolning bland de f d östtyskarna kan bli ett problem.

ansåg ej att "människan är människans mått".

## "En järnbur"

Efter detta inledningsföredrag var det professor Hans L Zetterbergs tur att föreläsa och visa

ljusbilder i ämnet "Det unika med Europa". Zetterberg inledde med påpekandet, att det antika Aten ingalunda var först i världen med att införa byråkrati och välfärd, Kina var också en föregångare här.

Hans Zetterberg är sociolog, vilket också märktes på hans framställning. Den grundläggande fråga Zetterberg syftade till att belysa var: Vad utvecklar en civilisation? Han avfärdade tidigt och vist Karl Marx, som hävdade att den bärande utvecklingstendensen var klasskampen, och tog i stället upp begreppen "differentiering" och "rationalisering" med teoretiker

Byråkratisering och institutionalisering blir följden, "förnuftet segrar". Enligt Max Weber utgjorde denna utveckling "En järnbur i livets förtrollade trädgård".

Differentiering är samma sak som att samhället uppspaltas i "kardinalinstitutioner" såsom statskonst, religion, vetenskap, näringsliv och etik. "Kardinalvärderingar" var ordning, rikedom, skönhet, dygd, meningsfullhet och kunskap som svarar mot nämnda institutioner.

Vid olika historiska tidpunkter och i olika sammanhang så har olika kardinalinstruktioner och vidhängande värderingar råkat i konflikt med varandra. Kejsar Henrik IVs vandring till påven Gregorius i Canossa var exempelvis, menade Zetterberg, en konflikt mellan statskonst och religion där kyrkan hävdade sin auktoritet över politiken.

I och med den "Ärorika revolutionen" i England 1688 etablerades dock religiös och politisk frihet. Liberalismen och rättsstaten växte fram. Statsmakterna och kyrkans inflytande beskars kraftigt, och marknadsekonomi gick fram.

## Paradis på jorden

– Hur kan då det europeiska samhället hålla ihop trots den diversifiering som växt fram? frågade professor Zetterberg. Jo, genom att en organisk solidaritet, utgående från delvis gemensamma värderingar håller ihop maskineriet.

Därför skulle det unika med Europa i förre SvD-chefens perspektiv vara: Självständighe-

såsom Emile Durkheim och Max Weber.

Strävan efter rationalisering innebär att människotankens mångfald blir till system och att även den mänskliga handlingsrepertoaren systematiseras.



ten i institutionerna, samtidigt som de arbetar inom en organisk solidaritet.

Professorn *Tor Ragnar Gerholm* hade fått på sin lott att tala under ämnet: "Paradis finns på jorden: Utopism-upplysning. Filosofernas andra guldålder". Det kom mest att handla om de europeiska giganterna Isaac Newton och Francis Bacon.

– Newtons *Principia Mathematica* är en av de mest betydelsefulla böcker som någonsin skrivits, hävdade Gerholm. Mycket av det som är självklart i dag är omedvetna reflexer av Newtons världsbild, som kunde vinna burskap tack vare den liberalisering som Zetterberg tidigare behandlat.

Tidigare var det kyrkans järnhårda dogmer som dikterade världsbilden.

– Men Newton var strängt religiös och ansåg att Gud var den yttersta orsaken till allting, underströk Gerholm. Denna gudstro blev också föremål för kritik från rivaliserande forskare som trodde sig veta bättre och

tiken, som krossade den mekaniska rationalismen och framstegstron.

Den som enligt Tor Ragnar Gerholm först begrep den naturvetenskapliga revolutionens möjligheter var Bacon, som i likhet med Newton var religiös och förordade en tillämplad forskning, inriktad på praktisk nytta. Bacon har med rätta kallats "empiriker".

– Bakom Bacons syn stod läran om syndafallet, framhöll Gerholm, det mänskliga fall i begynnelsen som hade lett till att vi förlorat makten över naturen. Genom vetenskapen kan vi återfinna denna förlorade makt. Och Bacon själv gjorde mycket nytta, inte minst genom att instifta den engelska vetenskapsakademien, en förebild för den svenska motsvarigheten.

### Det katolska Europa.

*Lars Bergquist*, författare och ambassadör i Vatikanstaten, redogjorde för "Katolskt och världsligt i det latinska Europa". Han påpekade att Vatikanen

katolska seder och tankesätt kan, framhöll Bergquist, bli väsentligt för oss svenskar i takt med den oundvikliga svenska integreringen i Europa. En stor del

med den katolska kyrkans potentater – kyrkans auktoritet förkastades i Luthers perspektiv, medan den politiska överheten skulle respekteras.



*Newtons 'Principia Mathematica' är en av de mest värdefulla böckerna som skrivits, framhöll Tor Ragnar Gerholm.*

av detta Europa är ju katolskt. Inte minst intressant i Bergquists redogörelse var det avsnitt som behandlade spänningen mellan de kristna idealen och verkligheten.

– Denna spänning ger upphov till en särskild typ av lagstiftning, där lagtexterna har till uppgift att slå fast vad som är rätt och orätt i ett absolut perspektiv, inte anpassa sig till den rådande verkligheten. Det är ett ideal som alla delar men ingalunda följer.

Som exempel härpå angav Bergquist den vanligtvis mycket fromma maffian, som går i kyrkan på söndagen och måhända beordrar mord på måndagen. I de latinska länderna finns alltså ett tillåtet gap mellan ideal och verklighet – vi är alla penitenti (syndare), och synder kan förlåtas eller åtminstone överses med.

I de latinska länderna är det respekten för den kyrkliga överheten som tar överhanden över den politiska. I Sverige och andra lutherska länder är det tvärtom, något som givetvis bottnar i Luthers egen konflikt

### "Quo vadis; Germania?"

Ministern i Bonn, *Ingmar Karlsson*, – tillika uppmärksam utrikespolitisk bedömare som förutspått det stalinistiska uppvaknandet i Kina – kom med synpunkter på utvecklingen i Tyskland i kölvattnet av den tyska föreningen den 3 oktober 1990.

– Frågan om Tysklands definition har alltid varit flytande, underströk Karlsson i sitt anförande som fått namnet "Quo vadis, Germania?" (Vart går Tyskland). Sedan det heliga tysk-romerska riket upphört att existera 1806, i samband med Napoleonkrigen, blev alla försök att skapa en tysk enhet på något sätt artificiella.

Det andra tyska kejsardömet som Bismark skapade 1871 tillkom med hjälp av "Blut und Eisen" (Blod och järn), men det var en konstgjord skapelse som låg i fejd med sig själv redan från början. Den stora katastrofen kom 1918, då det wilhelmska Tyskland gick under och det tyska riket drabbades hårt av



*Lars Bergquist redogjorde för vikten av att lära känna katolska seder och tankesätt.*

förordade en obönhörlig determinism.

Den mekaniska determinismen som utvecklade sig efter Newtons framträdande i slutet av 1600-talet ledde slutligen till en logisk reaktion från roman-

faktiskt torde vara den äldsta och mest vittförgrenade organisationen i världen och som har diplomatiska förbindelser med så gott som alla länder på jorden (utom Kina).

– Att lära känna latinska och

Versailles-fredens orättvisor. Adolf Hitler utnyttjade det vakuum som uppstod och kastade världen in i en ny och värre brand.

– Efter Hitler-katastrofen och krigsslutet 1945 kom insikten i Västtyskland om att en västeuropeisk integrering var den enda framtida modellen under vilken någon form av "tyskhet" kunde komma till uttryck. En snabb exportinriktad tillväxt kom, och Europa-tanken blev en ersättning för en misskrediterad tysk nationalism.

Skapelsen "DDR" blev, påpekade minister Ingmar Karlsson, ett slags negativ förebild för västtyskarna och gav upphov till en "vi-känsla", en tysk stolthet att stå för demokratiska och frihetliga värderingar. Det är ju också Östtyskland som, av de båda tyska staterna, med sin kommunism bevarat det totalitära arvet efter Hitler.

Den tyska utveckling som ledde till den nu genomförda föreningen gick oerhört snabbt. Den schweiziske författaren Friedrich Dürrenmatt skrev exempelvis efter den störtade diktatorn Honneckers besök i Bonn 1987 att "detta var dödsstöten för återföreningstanken". Och västtyske förbundskanslern Helmut Kohl försäkrade president George Bush så sent som 1989 att någon tysk återförening ingalunda stod på dagordningen. Den tyska återföreningen har dock ingenting med stortysk nationalism att göra, menade Ingmar Karlsson.

– Något fjärde rike blir det inte,

utan tyskarna tvingas inse att det nya inflytandet och makten kräver ansvar, också på de utomeuropeiska scenerna. Men det gäller också för övriga européer att inte falla tillbaka i den tyskfiendliga retoriken från seklets början.

Ett problem i samband med den tyska integreringen kan dock vara, sade Ingmar Karlsson, att den demokratiska skolning som västtyskarna fått saknas helt i Östtyskland.

### Utvecklingen

Det kanske mest bejublade föredraget stod docent Göran Hägg, litteraturvetare och författare, för genom att bland annat recitera Rydberg och Heidenstam. Temat för Hägg var "Den hotfulla framtiden: Romantiken och det moderna. Skönlitteraturen som idébärare".

– Den normala uppfattningen till omkring 1800 var att allting blir sämre, och en historiker som Gibbon fastställer i sin bok om det romerska rikets uppgång och fall den mänskliga guldåldern till antoninernas Rom på 100-talet efter Kristus. Sedan började utvecklingen gå så snabbt framåt att man kan skönja betydande mänskliga förändringar redan under en livstid. Utvecklingsoptimismen skjuter fart.

Hägg redogjorde därefter för de principiella hållningar inför utvecklingen som förekommit och förekommer i litteraturen – dels ett bejakande i princip men avståndstagande inför vissa konsekvenser av framstegen, dels en romantisering av det för-

flutna. Det är som bekant inte minst den sistnämnda attityden som genererar miljörörelsen.

– Perioden 1800–1914 är den mest optimistiska vi haft, därefter, efter Första världskriget, följer ett frossande i pessimism och elände, ansåg Hägg. Men efter Andra världskriget, menade docenten, är vi åter i den gamla romantiken och fördö-

merska fredsperioden under kejsar Augustus (31 fr Kr – 14 e Kr).

Det kanske mest bärande i Gerholms framställning var dock insikten i det hart när omöjliga att förutsäga annat än den närmaste framtiden. Om vad som händer om 232 år vet vi intet:

– Det hade varit omöjligt att år



Docent Göran Hägg berättade om förändringen av synen på framtiden: före Första världskriget rådde en stor utvecklingsoptimism, som efter Andra världskriget övergått till utvecklingspessimism.

mandet av utvecklingen som sådan.

### Framtiden

Tor Ragnar Gerholm återkom därefter med ett försök till skiss av framtiden – närmare bestämt till år 2222 – med rubriken "Hur har det gått med Europas identitet?". Gerholm menade bland annat att det kunde komma till stånd en "Pax American" som har sin motsvarighet i den ro-

1758 mot bakgrunden av dåtidens förhållanden förutspå vad som skulle hända år 1990, framhöll Gerholm.

Gerholm avslutade sitt inlägg och Timbrodagen 1990 med att citera ekonomen John Maynard Keynes, knappast en av Timbros husgudar, där denne talar om vikten av att undvika girighet för att i stället arbeta för andras bästa, utgående från andliga värderingar. □

## Företagare, föreningar, författare!

Du som gör produktblad, en föreningstidning, eller skriver böcker: Contra kan göra utskrifter av desktop-original med en upplösning på 600x1200 punkter. Det innebär näst intill fotosättningskvalitet – men till en bråkdel av vad fotosättning kostar.

Vi kan också göra bildrepro – även det till en fördelaktig kostnad.

Genom att anlita Contra kan Du både spara pengar och aktivt bidra till att stärka Contras ekonomi.

Hör av Dig till redaktionen för vidare information!

## RADANNONSER

### Mer välfärd – mindre stat

•Avskaffa landstingen •Slopa statliga tvångsmonopol •Ta bort onödiga skatter t ex moms •Kärnkraft ger ljus i husen – i stället för KOLsvart framtid. Beställ infopaket för 10:-. Pg 63 34 03-1. Centrumdemokraterna, Box 10299, 434 23 KUNGSBACKA.

# Afrikas inhemska marknadstradition

Afrika är till stora delar rikt och bördigt. Men människorna i Afrika svälter och är fattiga. Det är det politiska systemet, byggt på västerländsk socialism, som har fört kontinenten dithän. Den traditionella stamekonomin, som framléver ett liv i skuggan av centralmaktens socialism, innehåller mycket mer kapitalism än vad den socialistiska eliten tror.

1985 hamnade Afrika i fokus. Det året tog svälten två miljoner afrikaners liv. Torkan 1984 angavs vanligen som orsaken till svälten. Men Afrika hade upplevt torka många gånger tidigare, utan att offren i människoliv blev så stora som 1985. Det finns starka belägg för att orsaken till svälten inte var meteorologisk, utan mänsklig. Det var politiken i de afrikanska staterna som bar skulden.

Nedgången i den afrikanska livsmedelsproduktionen började redan 1961. Enligt

Världsbanken är det bara två (Kenya och Malawi) av 42 afrikanska länder som är självförsörjande när det gäller livsmedel.

Det är sannerligen märkligt att svält och umbäranden är vanliga på en kontinent som är så rik av naturen som Afrika. Enligt David Lamb finns 40 procent av världens vattenkraft, huvuddelen av världens guld, 90 procent av världens kobolt, 50 procent av fosfaten, 40 procent av platina, 7,5 procent av kolet, 8 procent av oljan, 12 procent av naturgasen och 3 procent av järnmalmen i Afrika. Dessutom finns miljoner och åter miljoner hektar obrukad bördig mark. Det finns ingen annan kontinent som dignar av ett sådant överflöd.

Därtill kommer all u-hjälp. Mer än 500 miljarder kronor har pumpats in i Afrika av internationella hjälporganisationer och enskilda biståndsländer sedan 1960. Bara Tanzania fick tjugo miljarder kronor i hjälp mellan 1972 och 1981. Alldeles bortsett från det, så var det inte genom generöst bistånd som länderna i Väst blev rika.

Det finns två nycklar för att förstå Afrikas tragedi: 1) hur böndernas produktions-

resultat beslagtas i "moderniseringens" namn och 2) de ruinerande ingripandena från staten i form av tullar, skatter, statliga investeringar och "tjuvvälde".

## Två system

Kolonialsystemet lämnade ett arv efter sig när européerna drog sig bort. Europeiskt inspirerade nationalstater och byråkratier bestod som politisk organisation. Det systemet lades ovanpå de gamla politiska systemen, som byggde på traditionen. Om detta europeiska inflytande har varit positivt eller negativt skall jag inte behandla här. Men det är viktigt att notera att det i Afrika finns två parallella politiska system. Ibland överlappar de varandra, ibland står de i motsatsställning till varandra.

När en i Västerlandet utbildad elit kom till makten i Afrika började den imitera Väst – eller Öst – på ett alldeles felaktigt sätt. Välbärgade amerikanska bönder använde traktorer, därför måste man göra detsamma i Afrika. Sovjet införde kollektivjordbruk, därför måste man göra det i Afrika. New York har skyskrapor, det måste Afrika också ha. Ingen tänkte på varför amerikanska bönder hade traktorer (som ofta inte passade för Afrikas jord), hur illa kollektivjordbruken fungerade i Sovjet eller varför det fanns skyskrapor i New York. Det mest bisarra imitationsexperimentet inträffade nog 1976, när president Bokassa i Centralafrikanska republiken använde över 100 miljoner kronor för att kröna sig till kejsare av det Centralafrikanska kejsardömet, bara för att bevisa att Afrika, likaväl som Europa, kunde ha kejsare.

Afrikanska stater som fick miljarder i stöd från Väst slösade bort pengarna på projekt som inte var anpassade efter afrikanska förhållanden. Jordbruksteknik, industri, transportmedel importerades från Väst, vanligen kopplade till enorma krediter. Jordarna förstördes, fabriker rosta- de sönder och flygplatserna och vägarna användes inte. Resursslöseriet kombinerar-



Fri handel och fria marknader i Afrika har en tusenårig tradition. (Foto: T. Hansson)



Afrika är mycket rik på naturtillgångar. Där finns vattenkraft, metaller, olja och naturgas, och många miljoner hektar obrukad bördig mark.

des med elitens försök att tjäna pengar på staten. I Östafrika finns det ett särskilt ord på den härskande klassen: *wabenzi*, männen med Mercedes Benz.

### Afrikas inhemska marknadstradition

Majoriteten av Afrikas invånare är bönder. De är vanligen analfabeter och inriktar sitt liv efter uråldriga traditioner, snarare än efter direktiv från regeringen. De två systemen, den traditionella styresformen och den "moderna" regeringen, samverkar. När de kolliderar försöker bönderna oftast återvända till traditionellt jordbruk och självförsörjning.

Eftersom statliga ingripanden leder till snedvridning krävs mer "ingripanden" för att korrigera effekterna av de första, och därigenom uppstår ett nätverk av kontrollåtgärder. Liksom överallt annars påverkas afrikanska bönder av ekonomiska belöningar. När de straffas för att producera, minskar de produktionen.

Afrikanska bönder har vanligen ansetts vara efterblivna och inte bevärdigats många

studier av antropologer med underutvecklade samhällen som specialitet. Denna nedvärdering av vdet traditionella afrikanska levnadssättet har skapat en underlägsenhetskänsla hos den afrikanska eliten.

Sociologen Stanislav Andreski skriver att denna underlägsenhetskänsla leder till att man satsar på moderna symbolprojekt: undervisningssjukhus, flygplatser, stora industriprojekt, TV-stationer, monteringshallar och att man å andra sidan struntar i viktigare, men inte så uppenbara, saker, som småverkstäder. Planerarna argumenterar för en ruinerande traktorimport, medan skottkärnor och liar i praktiken skulle ge mycket större framsteg. P T Bauer har i en bok som getts ut av Timbro under titeln *Biståndsmynen* kritiserat utvecklingsfilosofin.

Samtidigt som den traditionella sektorn nästan överallt är nedsvärtad är det där det finns långsiktiga lösningar. Det är i den traditionella ekonomin som den stora majoriteten afrikaner arbetar. Bönderna är ryggraden i Afrikas ekonomi, det är de som skapar det riktiga välbefindandet.

Produktion av överskott av livsmedel är nyckeln till ekonomiskt välbefindande i Afrika och metoden att nå dithän är att låta bönderna producera för fria marknader. Om dessa överskott för marknaden produceras med "moderna" eller "primitiva" metoder spelar faktiskt ingen roll för en svältande och utfattig afrikansk befolkning. Vad spelar det för roll om fisken på tallriken fångats med hjälp av en urholkad timmerstock eller en modern trålare från Norge? Den riktiga utmaningen är att utnyttja de redan existerande inhemska redskapen för att skapa överskott och hjälpa bönderna att frigöra sig från fattigdomen.

I motsats till vanliga utvecklingsmyter har historikerna fastställt att fri handel och fria marknader fanns i Afrika så långt tillbaka som på 900-talet, långt innan kontinenten "upptäcktes" av europeiska upptäcktsresande på 1400-talet. Tidiga upptäckares redogörelser berättar om ett tätt nät av handelsutbyte över kontinenten. Frihandeln gjorde det möjligt för flera tidiga afrikanska stormaktsväldena att växa fram, t ex Ghana, Mali, Songhai och Bornu i Västafrika och Zimbabwe, Chokwe och Nyamwezi i Central- och Östafrika.

I Väst uppfanns vare sig demokratin, den fria marknaden eller pengarna över en natt. Det var institutioner som växte fram – och som i Afrika fanns innan européernas ankomst.

Åsikten att fria marknader, frihandel, demokrati och yttrandefrihet infördes av europeiska imperialister och kolonialister har medfört svåra skadeverkningar för Afrika. Efter självständigheten gjorde den afrikanska eliten mesta möjliga för att utplåna vad de såg som kolonialismens arv. Och i den processen förstördes en stor del av de egna traditionerna samtidigt.

Efterforskningar om hur dessa traditioner formats kan göras på många sätt. Ett är att bo i Afrika och undersöka saken på platsen. Det är bättre än att lita till oprecisa och ofta vilseledande rapporter från olika regeringar.

Afrikas ekonomiska system har studerats genom sådant "fältarbete". Ekonomiska antropologer som Polly Hill har visat hur primitiva system med lån och jordäggande snarare motsvarar kapitalism än "primitiv kommunism".

### Historiska angreppssätt

Ett historiskt angreppssätt kan också ge fruktbara kunskaper. I Afrika fanns gamla civilisationer och stora väldena. Många

nyblivna självständiga stater antog namn från dessa gamla välden: Ghana, Zimbabwe och Burkina Fasso är några exempel. Uppgången och nedgången för några av dessa välden ger intressanta historiska lärdomar. Dahomey var t ex den mest centralstyrda staten i Västafrika på 1800-talet. Jordbruksproduktionen var centralplanerad av staten; alla palmer i landet räknades och myndigheterna höll kontroll över deras årliga avkastning. Skatten låg på ungefär en tredjedel och priserna fastställdes genom kungligt dekret. Dahomey gick under på grund av de överdrivna centrala regleringarna.

Det finns över tvåtusen stammar, eller nationer, i Afrika. Därför finns goda möjligheter att studera gemensamma drag i de afrikanska politiska systemen. Flertalet stamsamhällen har t ex ett äldsteråd, en slags regering. Rådet består vanligen av ledarna för klaner inom stammen. I flertalet stamsamhällen har rådet större makt än hövdingen och rådet kan avsätta hövdingen om han väcker missnöje inom stammen. Det politiska stamsystemet bygger alltså på de styrdas samtycke.

Två saker skall understrykas här. För det första har en betydande del av den afrikanska historieforskningen ägnats åt kolonialtiden, åt rasism, slaveri, nationalism och självständighetssträvanden. Även om det är viktiga ämnen, har intresset ofta dolt förståelsen för det afrikanska samhället vid sidan av kolonialsamhället. Blodiga strider mellan stammarna har intresserat historikerna mycket mer än samarbete, stammedlemmarnas rättigheter osv. Stammedlemmarnas rättigheter var ett av skälen till "stamsymboler" som skilde medlemmar i olika stammar från varandra. Lika lite som Europas historia bara består av blodiga krig gör Afrikas historia det.

Afrikas erfarenhet av frihandel och marknadsekonomi är månghundraårig. Polly Hills böcker *Rural Capitalism in Africa* och *Development Economics on Trial* redogör för sparande, creditsystem, investeringar, äganderätt till mark, marknadsföring och ekonomisk organisation. Hennes arbete vederlägger många myter, in-

klusive myten om att gemensam äganderätt till jorden är ett hinder för jordbrukets utveckling. I själva verket är den gemensamma äganderätten till jorden i många delar av Afrika så begränsad till sitt innehåll att den inte spelar så stor roll. Bristen på gödsel i många områden (på grund av förekomsten av tse-tse-flugor) har medfört annorlunda former av äganderätt till marken. Men de skilda ägarformerna har inte



Det var politikernas stryppgrepp på den fria marknaden, inte en naturkatastrof, som gav upphov till svältkatastrofen 1985.

ineburit att det inte uppstått en marknad för mark, arrendekontrakt osv, allt något som kunnat försvaras i stamrådets juridiska processer.

De inföddas former för att organisera ekonomin går ofta spårlöst förbi den utomstående observatören. Eftersom den inte heller kommer in i den officiella statistiken förstärks effekten. Ibland är den verksamhet som bedrivs olaglig och alltid fördöms den som "efterbliven" och "primitiv". I Ghana organiserades kakao-produktionen inom familjen i ett system som kallades *abusa*. I *abusa*-systemet delades nettot från försäljningen av kakao i tredjedelar. En tredjedel gick till den inhyrda arbetskraften, en tredjedel gick till markägaren och en tredjedel avdelades för in-

vesteringar. Liknande system har använts i andra delar av Västafrikas ekonomi, t ex i fisket. Enligt det alternativa, men inte så spridda, *abusu*-systemet, delades intäkterna i två lika delar, en till de inhyrda arbetarna och en till markägaren.

En annan inhemsk organisationsform är *susu*, bykooperativa sparkassor som var populära under kolonialtiden. Deltagandet var frivilligt, men de som var med bidrog med

ett fast belopp till en fond. När fonden nådde en viss storlek kunde medlemmarna i tur och ordning låna ur den. *Susu* var huvudkällan till kapital för många av dem som flyttade till städerna. De saknade säkerheter för att låna från kolonialmaktens bank och var alltför långt borta från sina familjer för att kunna lita till deras stöd.

Det var lätt att missförstå *susu* och tro att det var en utvidgning av familjesystemet och t o m att det var en primitiv form av kommunism.

I själva verket var *susu* ett sparbankssystem som aldrig märktes i nationalräkenskaperna, och därför gav det felaktiga intrycket att bönderna inte sparade något. Om det "primitiva" *susu*-systemet skulle införas i Sverige skulle vi kalla det "föreningsbank".

Många liknande program finns runt om i Afrika. I Ghana och Togo sköts motsvarigheten till *susu* av familjens äldste för familjens allmänna väl. Vid sidan av lån till nya

företag eller för utbildning, användes pengarna också till begravingar, för underhåll av familjens gemensamma hus, för att betala läkarräkningar och även för rena kapitalinvesteringar i främmande företag. Bidrag till den gemensamma familjekassan var frivilligt. Men lämnades inget bidrag hade familjemedlemmen naturligtvis inte heller någon tillgång till kapitalet.

Dessa och andra förhållanden kan hjälpa oss att förstå hur Afrika verkligen fungerar. Det kan också hjälpa oss att uppskatta kreativitet, entreprenörskap och skicklighet hos dem som anpassat sig till omständigheterna istället för att underkasta sig den (vänsterinriktade) intellektuella elitens diktat. □

# BREV TILL CONTRA

Åsikter framförda på denna sida är skribenternas egna. Har Du invändningar: skriv ett motinlägg!

## Missvisande jämförelse

I en artikel i Contra nr 6/90 uppmärksammas beröringspunkterna mellan Marx och Jesus. Bägge framförde revolutionära idéer, de vände sig mot den bestående ordningen och utlovade ett paradisiskt tillstånd på jorden. Marx brännmärkte kapitalismen och Jesus antyder samma sak genom att påvisa svårigheterna för en rik att komma in i Guds Rike. Bägge framför jämlikhetens evangelium.

Denna jämförelse har missat många väsentliga punkter. Marx utfall mot kapitalismen skulle t ex inte vinna något bifall från Jesus. Denne säger nämligen inte annat än att rikedom ofta vänder sig bort från Gud, i det att vi kan fångas av materialism och bli själviska. Däremot försvarar han flera kapitalistiska fenomen, bl a bygger en liknelse på uppfattningen att arbetsgivaren har rätt att fastställa lönen (Matt 20:1-15). Bibeln ger många exempel på att Gud välsignat människor materiellt. Så gjorde han Abraham förmögen, och Job kunde väl (efter sina berömda prövningar) mäta sig med Rockefeller (Job 1:3;42:12).

Vad jämlikheten beträffar kan den som bekant förstås på olika sätt – antingen allas lika värde, eller lika förutsättningar och samma ekonomiska situation. För Jesus gäller endast att alla människor har syndat och därför kan ingen mena sig ha företräde framför andra hos Gud, som älskar alla lika högt. För Marx däremot har människan inget värde överhuvudtaget – endast kollektivet, klassen har värde. Jämlikheten skall komma till synes i att ingen tillåts ha mer än andra. Avundsjukan har gjorts till dygd.

Jesus vänder sig mot den bestående ordningen genom att predika omvändelse. Han får tillfälle att genomdriva sina idéer genom politisk makt, men han accepterar inte ens att demokratiskt väljas till judarnas kung. Synden kan inte utrotas genom makt. Marx däremot vill genom en blodig revolution framtvunga ett idealsamhälle.

Jesus tror inte att ett paradys här på jorden är realistiskt. Byråkrater och statsöverhuvuden är skyldiga att styra rättvist, men räkna inte med något paradys förrän fienden, Satan, är krossad.

*Das Kapital* har varit marxisternas bibel. Varhelst den praktiserats har den lett till katastrof, och när detta inte längre kan döljas söker man febrilt göra sig av med den oheliga skriften. Men Bibeln har överlevt två årtusenden av bruk och missbruk och fortsätter, oberörd av kritikernas raseri, att vara ledstjärna för de kristna.

När Marx för några decennier sedan stod på höjden av sin karriär ville en del trolösa präster byta ut *Den Heliga Skrift* mot *Das Kapital*, vilket man försökte göra genom en syntes. Evangeliet blev budskapet om ett paradys på jorden, inte olikt det "paradis" som redan höll på att breda ut sig över världen. När nu detta paradys avklätts sin falska glans står man desillusionerade inför frukten av sitt avfall. Det är dags att inse att Bibeln inte behöver ges nytt innehåll, allra minst av det slag som Marx inspirerat till.

Joakim Förars, Vasa.

## Moderns plats är hos barnen

Medan daghemmen fortsätter att växa som svampar ur jorden, och medan de familjer som inte skulle drömma om att låta sina barn uppfostras av främlingar dignar under skattetrycket, talas det om "sparpaket". Förutsättningarna för denna diskussion är att inte den kostnadskrävande "kommunala barnomsorgen" nämns med ett ord! Ändå är daghemmen landet mest destruktiva verksamhet, såväl ekonomiskt som mänskligt.

Daghem åt hälften av alla förskolebarn kostar minst 22 miljarder kronor årligen. Och då är inte alla kostnader för bortamammornas frånvaro från sina arbeten för att snyta sjukt daghems barn (vars personal ändå har betalt för att vårda det när det är hemma!), eller alla kostnader för bortamammornas svindlande höga sjuk- och moderskapspenning medräknade. Inte heller är all sjukvård p g a av de ständiga dagissjukorna medräknade. Dagisnotan är svindlande hög. Och moderskap kan ej kombineras med annan verksamhet utan att alla parter blir lidande.

Det anses inte politiskt möjligt att skrota daghemmen, men det är inte ekonomiskt eller praktiskt möjligt att behålla dem. En bortaarbetande moder med två barn på daghem måste tjäna 21.000 kronor per månad för att gå jämt upp. Och då räcker hennes skatt bara till daghems-kostnaden. Hon är alltså fortfarande en belastning för samhället, eftersom hon inte betalar skatt till sjukvård, skolor och annat.

En lag som utestänger mödrar med barn under 16 år från arbetsmarknaden, skulle få ordning på landets ekonomi och på de stackars barnen, som släpas mellan hem och inlämningsställen, och stressas ihjäl i "jämställdhetens" beklämmande namn. Men ingen svensk politiker skulle våga att knysa något ditåt. Ändå inser man lätt att förr eller senare måste en sådan lag instiftas. Om inte mödrarna själva har vett att ta sitt moderskap på allvar, så måste de styras rätt.

Moderns plats är hos barnen. Den kvinna som anser något annat, bör låta bli att sätta barn till världen. Har man begåvats med den fantastiska förmågan att alstra liv, så bör man sannerligen ta ansvar för sina handlingar, i stället för att skylla ifrån sig.

Socialismen har rämnat. Det bankrutta Östtyskland, som var en gång, hade "dagis åt alla". "En fin och kvinnovänlig politik", tyckte svensk TVs reportrar i samband med Tysklands återförening. Hur det var med barnvänligheten kommenterades inte, förstås. Det välmående Västtyskland har inte några daghem. Mödrarna tar hand om sina barn hemma. Därför har också Västtyskland en stabil ekonomi. Barnfamiljer åtnjuter skattelindring. Precis som i övriga västvärlden. Inte heller existerar fri abort i Västtyskland. Det är bara socialiststater som haft en sådan politik som Sverige fortfarande bedriver.

Eftersom det inte finns en enda svensk politiker värd namnet, tycks enda möjligheten för att Sverige ska komma på fötter vara att låta Margaret Thatcher ta ett vika-riat här.

Moderns plats är hos barnen. På 1930-talet fanns en lag, som förbjöd gifta kvinnor att förvärvsarbeta. Om vi ändrar den lagen lite, och bara utestänger mödrar med barn under 16 år från arbetsmarknaden, så skulle vi kunna sätta en efterlängtat parentes omkring daghems- och "jämställdhets"eländet. (Att ösa pengar över bortamammorna och svälta ut hemmamammorna är sannerligen ingen jämställdhet!)

Monica Wiegert, fyrbarnsmamma.

# BOK-NYTT

## Elefanterna

"Den galne greven", Ian Wachtmeister, är i farten igen. Hans förra bok *Ankdammen* fick ett positivt mottagande och *Elefanterna* är en uppföljare i samma satiriska genre.

Tyvärr måste sägas att *Elefanterna* är en ganska ojämn bok; allt är inte välfunnet och välformulerat. Somligt tangerar det rent puerila, kanske därför att många av grevens infall är högst underhållande när de framförs muntligt, men mindre lyckade när de satts på pränt.

Wachtmeister blandar friskt skämt och allvar. I kapitlet *Festligt i Rumänien* drömmer han om hur Ceausescu ordnar en brakfast för sina vänner, däribland Werner, Carlsson, Carlsson, Ferm, Schori, Andersson, Arafat, Kim Il Sung, Castro, Honecker, Husak, Ortega (i en käck kamouflagemålad smoking), Nyerere (i en en kaftan som han fått av SIDA) och Deng Xiaoping.

Stämningen blir hög. Werner stortrivs. Ortega och Schori tar sig en armkrokskrök. Ceausescu är mycket nöjd med sitt kalas. Då vaknar Wachtmeister ur sin dröm och inser att Ceausescu, Honecker, Husak m fl har störtats – men Carlsson, Andersson och Pierre Schori är kvar...

Riktigt rolig blir författaren när han berättar om ett KU-förhör, där KU ska ta ställning till om regeringen och SMI (Spritmaterialinspektionen) visat försummelse, så att sprit under olagliga former försvunnit ur landet. Enligt Spritexportförbudet från 1994 får nämligen alkohol endast exporteras till länder där nyttjandet av alkohol är förbjuden...

I andra kapitel är Wachtmeister

ter allvarlig. Den svenska alkoholpolitiken har han inte mycket till övers för. Han konstaterar, mycket riktigt, att de höga krogpriserna på inte minst starköl leder till bråk och våldsheter: ungdomar (och andra) köper hem några flak starköl och

Ian Wachtmeister

## ELEFANTERNA



super sig fulla hemma för att slippa betala dyrt på krogen eller diskoteket. Sedan drar de ut på stan, blir inte insläppta, och då är det kanske inte helt förunderligt om en och annan förlorar humöret. Wachtmeister föreslår helt radikalt att man sänker skatten på öl.

I det sista kapitlet, *Program för Sverige*, formulerar Wachtmeister ett handlingsprogram för ett bättre Sverige. Han vill bland annat ha till stånd personval och separata val av statsminister och riksdag. En förvaltningsdomstol finns också med på grevens önskelista. Äganderätt och näringsfrihet skall skrivas in i grundlagen och yttrandefriheten inbegripa även radio och TV. Wachtmeister vill ha fler folkomröstningar, lägre skatter, och en lagstiftning som skyddar medborgaren mot myndigheterna.

Det är många sanningar som greve Wachtmeister drar fram, sanningar som är välkända för Contras läsare, men som förvisso inte nått ut till flertalet svenskar.

Fullt så innehållsrik som formatet antyder är dock inte boken. Den är inbunden och på 232 sidor, men den är satt med ett mycket stort typsnitt. Med en mer normal storlek på bokstäverna (motsvarande denna text), skulle *Elefanterna* krympa ihop till en pocketbok på omkring 100 sidor.

Anders Fjällström

Ian Wachtmeister; *Elefanterna*, Sellin och Partner Förlag. ISBN: 91-7055-026-3

## Ett ödesdigert vikingatåg

Hur pass levande är vår historia, hur mycket vet vi egentligen om våra forntida hjältar och hövdingar, vilken känsla har vår tids uppväxande släkte för sina förfäders levnadsförhållanden och mödosamma kamp för tillvaron?

Det är frågor som blir alltmer oroväckande aktuella i vårt land, efter flera årtionden av nedmontering av historieundervisningen i våra skolor, särskilt som det blir mer och mer tydligt hur andra nationer anstränger sig att söka sina rötter och hålla kontakter med sitt levande förflutna.

Det är därför med stor glädje och med stora förväntningar man får i sin hand Mats G Larssons medryckande skildring av Ingvar den vittfarnes vikingatåg i österled åren 1036–1041. Författaren visar både omfattande beläsenhet när det gäller såväl nyare som äldre forskning i vikingatidens historia, och en

alldes överväldigande inlevelseförmåga i de människoöden han skildrar. Hans utgångspunkt är givetvis de talrika runstenarna i mälardalskapen och i Östergötland, som berättar om Ingvars härfärd i österled.

Dessa lapidariska notiser om kämpar som dragit bort och stupat i främmande land har han ställt samman med både västerländska och österländska krönikor, från tiden så nära de skildrade händelserna som möjligt. Det är inte bara Adam av Bremen och Nestorkrönikan som kommit till användning, utan även georgiska, bysantinska och arabiska annaler.

På ett övertygande sätt visar han likaså att den isländska sagan om Ingvar den vittfarnes inte, som tidigare gjorts gällande, är en "lögsaga", utan går tillbaka på en historisk verklighet. Beträffande denne Ingvar hävdar författaren att han med mycket stor sannolikhet var dotterson till Erik Segersäll, och alltså nära befryntad med den härskande kungaätten. Detta ger en fullt rimlig förklaring till att han utsågs till ledare för det ödesdigra vikingatåget.

Förbindelserna mellan de nordiska länderna och Gårdariket i Ryssland var synnerligen livliga vid denna tid. Exempelvis var Olof Skötkonungs dotter Ingegerd gift med furst Jaroslav av Kiev, och dennes dotter var i sin tur gift med den norske kungen Harald Hårdråde.

Det kan alltså ha förekommit att nordiska vikingar kämpade både som bundsförvanter till ryska furstar och som legoknekter hos den grekiske kejsaren, och dessutom företog egna härjningståg i det fjärran Särkland, saracenernas länder.

Sammanställningen av de olika källorna i kombination

med den ingående kännedom som författaren visar, särskilt om vikingatidens skeppsbyggeri och navigationsteknik, gör det klart hur mycket som det trots allt är möjligt att veta om detta avlägsna tidsskede och dess människor. Läsaren ser hela tiden, att så kunde det ha gått till, ja så måste det helt enkelt ha varit.

Men ändå – och det framhålls eftertryckligt redan i inledningen: "ingenting är helt säkert beträffande denna avlägsna händelse, och det gåtfulla skimret runt runstenarna över Ingvars män kommer nog alltid att finnas kvar".

Det må förhålla sig hur som helst med den saken, de äventyr som Ingvar och hans följeslagare upplevde i Ryssland och kring kaspiska havet var det fler hjältar än de som var med om.

Man måste vara tacksam för denna medryckande framställning. Det är ett enastående sätt att göra vår historia levande, helt i Carl Grimbergs anda.

*Birger Larsson*

*Mats G Larsson: Ett ödesdigert vikingatåg. Ingvar vittfarnes resa 1036–1041. Atlantis 1990. ISBN: 91-7486-908-6.*

## Från Darwin till DNA

Marianne Rasmuson, välkänd för bl a Svenska Dagbladet läsare, är professor emerita i genetik vid Umeå universitet. Hon är också författare till en nyligen utgiven handbok i genetik, *Genetik; Från Darwin till DNA*.

Vad har en recension av en handbok i genetik i tidningen *Contra* att göra? Svaret är enkelt: för att kunna förstå – och eventuellt kunna göra anspråk på att lösa – en mängd sociala problem är baskunskaper i genetik absolut nödvändiga. Vissa av dess problem berör också Rasmuson i sin bok, t ex skolpolitik, jämställdhet, skillnader mellan olika sociala grupper, rasdiskriminering och eugenik (aktiv förbättring av den mänskliga arvsmassan genom urval).

Rasmuson lyckas framställa även rätt komplicerade problemställningar på ett lättbegripligt sätt. Det är uppenbart att hon utgår ifrån att läsaren inte har någon som helst kunskap i ämnet, vem som helst kan läsa hennes bok med behållning. Även för den som har vissa förkunskaper är detta aldrig störande tack vare bokens lättlästhet. Man hade dock önskat sig en något utförligare behandling av

vissa avsnitt. För de som är intresserade av socialpolitik utgör materialet i Rasmusons bok en informationsmängd som är av minsta laget. Boken har en skolboksmässig prägel och illustrationer, bortsett från ett fåtal diagram, saknas tyvärr.

*Christer Arkefors*

*Marianne Rasmuson: Genetik; från Darwin till DNA. Timbro. ISBN: 91-7566-173-X.*



## Vinterkriget

Boken skildrar finska vinterkriget, från utbrottet 30 november 1939 till freden i Moskva 13 mars 1940, samt förberedelserna innan krigsutbrottet. Det är dock inte en bok som i stora drag beskriver krigets olika faser,

utan den inriktar sig helt på kriget sett med en soldats ögon.

Antti Tuuri tar oss med, allti-från uppbrottet i hembygden tillsammans med andra krigsdugliga män, mobiliseringen med brister i utrustning, marscher och uppehåll – hela tiden i ovisshet om målet och vad som händer i förhandlingar med ryssen, fram till fronten och krigsutbrottet. Han berättar om outröttliga ryska anfall med fruktansvärda förluster i manskap, och om hur de egna leden glesnar. Anfall och reträtter, och till sist krigsslutet och avträddandet av landområden.

Boken är lättläst, mycket direkt och nära. Texten är nästan som en uppsats i småskolan, vilket är synd då den förlorar en del på detta. Det blir lite för trevligt, lite för mycket av en "utflykt". Författaren förmår inte att fånga läsaren, trots att det handlar om en krigsberättelse från fronten. Det är ingen tråkig bok, några avsnitt är ganska humoristiska, men den hade vunnit mycket på en kraftfullare berättarstil.

*Bengt Åke Åkerblom*

*Antti Tuuri: Vinterkriget. Norstedts Förlag. ISBN: 91-1-891202-8*

# CONTRA 2 1991

I kommande nummer av *Contra* ska vi titta på den fria – icke-socialistiska – fackföreningsrörelsen i Danmark. Vi ska också berätta om Stasi, den östtyska säkerhetspolisen, och granska den svenska jordbrukspolitiken. Vidare tittar vi närmare på ett politiskt parti på frammarsch: KdS.

## ...kommer i februari